

Az Országos Könyvtári Platform funkcionális követelményei

Tartalom

1	Cél	4
2	Az OKP kiépülésének tervezett menete	5
2.1	A projekt időszakban 2018.12.31-ig	5
2.2	A projekt időszak után	5
3	A rendszer funkcionális követelményei	6
3.1	Könyvtárak (a könyvtárak elkülönítve használt moduljai)	6
3.1.1	Gyarapítás (AQU).....	6
3.1.2	Időszaki kiadványok kezelése (PER)	9
3.1.3	Raktár- és állományellenőrzés (WHM).....	11
3.1.4	Állomány- és vagyonyilvántartás (PRG)	13
3.1.5	Könyvtáradminisztráció (LMA)	14
3.2	Felhasználók (könyvtári – felhasználói szintű modulok)	15
3.2.1	Kölcsönzés (CIR).....	15
3.2.2	Felhasználó menedzsment (USM).....	18
3.2.3	Felhasználó adminisztráció (UAD).....	18
3.2.4	Felhasználói önkiszolgálás (USS)	19
3.2.5	Ügyfélkapcsolat és kommunikáció (CLC).....	20
3.3	A könyvtárak és a központi szolgáltatások által is használt modulok	21
3.3.1	Statisztika (STA).....	21
3.3.2	Digitalizálás (DIG)	22
3.3.3	Pénzügyek, bank (PAY)	22
3.3.4	Elektronikus források menedzsmentje (ESM)	23
3.4	Központi szolgáltatások (közösén használt modulok)	25
3.4.1	Kereső, discovery (DRY)	25
3.4.2	Munkafolyamat szervezés (WFL)	27
3.4.3	Katalogizálás, hitelesítés, minősítés (CCQ).....	30
3.4.4	Katalógus (CAT)	35

3.4.5	Névtér-illesztés (NSL)	37
3.4.6	Könyvtárközi kölcsönzés (ILL)	38
3.4.7	Bibliográfiamenedzsment (BIM)	41
3.4.8	Digitális gyűjtemények kezelése (Digitális tartalomtárak) (DCM)	43
3.4.9	Hozzáférés-kezelés (ACC)	44
3.5	Központi technikai szolgáltatások	46
3.5.1	Szolgáltatásmenedzsment (SMG)	46
3.5.2	Központi adminisztráció (CAD)	47
3.5.3	Katalógus-konfiguráció és menedzsment (CCM)	48
3.6	Technikai szolgáltatások	50
3.6.1	Általános informatikai elvárások	50
3.6.2	Megjelenítés, felhasználói felület (UIX)	51
3.6.3	Export/Import, csatolás (EIL)	53
3.6.4	Metaadat-konverzió, fel- és letöltő (MDC)	54
3.6.5	Help Desk (HDS)	54
3.7	Tároló szolgáltatások	54
3.7.1	Elektronikus dokumentumok átmeneti tára (EDS)	54
3.7.2	Hosszú távú megőrzés (LTP)	55
3.7.3	Sztenderd tárolók és csatolóik (SSI)	56
3.8	OSZK-specifikus modulok	56
3.8.1	Dokumentumfogadó rendszer (GTE)	56
3.8.2	Webaratás (HAR)	58

1 Cél

A cél egy olyan könyvtári informatikai rendszer, könyvtári szolgáltatási platform megvalósítása, amelyet több könyvtár, illetve könyvtári struktúra használhat és alkalmas arra, hogy:

- egyes könyvtárak saját könyvtár-automatizálási rendszereként is működjön;
- biztosítsa központi szolgáltatások, adatbázisok, katalógusok kezelését;
- a rendszer egyes szolgáltatásait nem partnerkönyvtárak is használhassák;
- biztosítsa az analóg és digitális dokumentumok adatainak egységes kezelését;
- az analóg és elektronikus dokumentumokat a használók integrált szolgáltatások keretében vehessék igénybe.
- együttműködjön különböző névtér rendszerekkel, kiemelten a Magyar Nemzeti Névtérrel

Az OKP rendszer központi része egy új generációs szoftver, könyvtári szolgáltatási platform.

2 Az OKP kiépülésének tervezett menete

Az OKP szakaszosan épül fel.

2.1 A projekt időszakban 2018.12.31-ig

- első ütemben az OSZK jelenlegi integrált könyvtárában található adatok, valamint az adatkonzolidációs folyamat eredményeként az új rendszerbe átemelhető adatok kerülnek az OKP-be;
- második ütemben az OSZK és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár adatai kerülnek be az OKP-be
- a projekt végén esetleg egy-két további könyvtár csatlakozása várható

2.2 A projekt időszak után

A könyvtárak később sem egyszerre lépnek át az új rendszerbe, hanem a belépésről és a belépés idejéről maguk döntenek.

A következőkben a könyvtári gyűjtemények és folyamatok teljes spektrumát kiszolgáló, új generációs szoftverrendszerrel kapcsolatos elvárásokat részletezzük.

Alapigény, hogy az új rendszer egyszerre biztosítsa az analóg és a digitális (elektronikus) gyűjtemények kezelését, illetve a könyvtárak célközönségének sokoldalú kiszolgálását. A rendszernek együtt kell működnie könyvtáron kívüli rendszerekkel, mint pl. a pénzügyi rendszerek vagy a különböző autentikációs rendszerek.

Ugyancsak alapvető szempont, hogy az új rendszer már induláskor képes legyen minden könyvtárt kiszolgálni, és belépéskor mindegyiknek csak a saját arculatát kelljen megteremtene.

3 A rendszer funkcionális követelményei

3.1 Könyvtárak (a könyvtárak elkülönítve használt moduljai)

3.1.1 Gyarapítás (AQU)

Az AQU komponens feladata, hogy a könyvtári állomány gyarapítását és apasztását támogató funkciók összességét kiszolgálja. Segíti a következő folyamatokat: előszerzeményezés (dezideráta-kezelés), rendelés, kiadvány- és számlaérkeztetés, a költségkeretek kezelése, a szállítók adatainak nyilvántartása, reklamáció, állománybavétel, a raktári jelzetek nyilvántartása, az RFID és/vagy vonalkódok használata.

Kapcsolatban van az állomány- és vagyonnyilvántartási (PRG), a keresési (DRY), a katalogizálási (CCQ), a kölcsönzési (CIR), a raktár- és állomány-ellenőrzési (WHM), az időszakikiadvány-kezelő (PER), az elektronikus forrásmenedzsmet (ESM), illetve a statisztikai (STA) komponenssel. A modul legyen kapcsolatban a könyvtár vagy fenntartója pénzügyi rendszerével – vagy közvetlenül, vagy API-n keresztül. Az OSZK speciális igénye a dokumentumfogadó rendszerrel (GTE) való együttműködés.

A modulhoz kifinomult jogosultsági rendszer tartozik. Ezt a legmagasabb jogosultsági fokozattal rendelkező felhasználó konfigurálhatja. Bizonyos folyamatok (pl. a költséghelyek módosítása, az árfolyamablák beállítása) a legmagasabb jogosultsági szinthez vannak kötve.

A gyarapítás könyvtáranként (tagkönyvtáranként és fiókkönyvtáranként) elkülönítve folyik, a többi könyvtár számára hozzáférhetetlenül. A modul általános beállításai tagkönyvtári szinten történnek, pl. a pénznem és árfolyamablázat (tizedes jegyek használatával), míg más beállítások tagkönyvtári és fiókkönyvtári szinten is lehetségesek: reklamálási szabályzat, a költséghelyek beállítása, a lekötött keretösszegek újraszámítása (árfolyam-változás esetén).

A gyarapítási modulban a költséghelyek beállításakor, illetve minden egyes rendelési tételnél legyen lehetőség a vételár és az ún. becsült érték megkülönböztetésére. (A becsült érték általában a kiadvány antikvár forgalmi értéke, akkor van rá szükség, ha a kiadványon nem szerepel az ára, és a rendelési tranzakcióhoz nem tartozik egyéb, az árat is feltüntető bizonylat, pl. számla, adás-vételi szerződés.) A számlán szereplő pénzértéket akkor is szét kell választani nettó és járulékos költségekre, ha a számla csak a bruttót tartalmazza, a forgalmi adó százalékos megjelölésével. A járulékos költségeket szét kell választani forgalmi adóra és egyéb költségekre (pl. postaköltség, csomagolási díj).

Az AQU modulhoz kapcsolódóan sokoldalú lehetőséget kell biztosítani a statisztikai modulban (STA) a statisztikák, elemzések, jelentések készítésére. A gyarapításra vonatkozó statisztikák

és jelentések konfigurálhatók, s tartalmuk mind könyvtáranként, mind átfogóan az összes OKP-ben működő könyvtárra vonatkozóan is beállíthatók legyenek.

A könyvtári állomány mint vagyon nyilvántartása érdekében, a példányokhoz kapcsolódóan legyen lehetőség a számviteli nyilvántartáshoz szükséges kódok, kódcsoportok rögzítésére, és a tételek leválogatására, fájlba vagy papírra nyomtatására a megadott kódok alapján.

Minden olyan folyamatban, ahol a modulnak külső partnerrel kell kommunikálnia, legyen lehetőség sablonszövegek beállítására (pl. megrendelő levél, reklamációs levél), különböző nyelveken, a folyamat elindításakor a rendszer a szállítói adatok között tett „nyelvi” beállításnak megfelelő nyelvű változatot kínálja fel. A nyelvi alapértelmezés: magyar.

A szállítók nyilvántartása mind könyvtári, mind központi szinten működőképes legyen annak érdekében, hogy később akár összevont elemzéseket és riportokat lehessen a szállítókra készíteni. A szállítói adatok rögzítésekor a rendszer végezzen ellenőrzést, hogy a szállító nem létezik-e már a rendszerben (akár más könyvtáraknál) s ajánlja fel a már létező szállítói adatokat átvételre az adott könyvtárba. A dupla rekordok ellenőrzését lehessen konfigurálni. A dupla ellenőrzés nem zárja ki, hogy a helyi listában a szállítónak tagkönyvtáranként, fiókkönyvtáranként eltérő adatai is lehetnek, azonban az eltérés mellett a közös partner törzs felépítése cél a Megrendelő számára. Legyen lehetőség a szállító szerinti keresésre, az egyes szállítóktól szerzeményezett tételek összértékének nyilvántartására (pl. a kiadványcsere nyilvántartásához), a szállítók adatainak exportálására másik adatbázisba. A rendszer biztosítsa a statisztikai modulon keresztül a szállítók könyvtár- vagy akár OKP-szintű elemzését.

A rendszer minden könyvtári dokumentumtípus szerzeményezését támogatja, beleértve az online és offline elektronikus dokumentumokat is.

Az új rendelési tétel készülhet közvetlenül a szállítótól betöltött adatokból (pl. internetes ajánlat alapján), a katalógusban már meglévő rekordok alapján, más adatbázisból átemelt adatok alapján, közvetlen adatrögzítéssel. Ha a megrendelni kívánt dokumentum rekordja nem szerepel a katalógusban, leírása a gyarapítási modulból is kezdeményezhető.

A modul kezeli az előszerzeményezés céljából készített bibliográfiai rekordokat (beszerzési javaslat, dezideráta), tagkönyvtárankénti beállítási lehetőséggel arról, hogy a dezideráta-rekordok megjelenjenek-e a nyilvános katalógusban. A beszerzési javaslatokat ne csak a gyarapítási modulhoz kötött jogosultsággal lehessen létrehozni. A gyarapító könyvtáros automatikusan kapjon értesítést új beszerzési javaslat érkezéséről. Legyen lehetőség a dezideráta-lista előállítására, külön fájlba kiírva. A jóváhagyott deziderátumból készüljön rendelési tétel.

A modul kezeli a különböző rendelési típusokat (egyedi rendelés, rendelési lista, standing order, bekérés stb.); a különböző gyarapítási módokat (vétél, csere, ajándék, kötelezpéldány,

saját előállítás stb.); a különböző fizetési típusokat (számla, előre-fizetés, ingyenes stb.). Lehetővé teszi a megrendelések megszakítását (lemondását), törlését is. Többkötetes könyvek és egyéb dokumentumok összekapcsolt bibliográfiai rekordjaiból (közös adatok és kötetadatok) a rendelési tételhez szükséges adatokat képes egyben kezelni.

A rendelési tételhez fűzhetőek nem bibliográfiai típusú megjegyzések, amelyek választás szerint kinyomtathatók a megrendeléshez. (Ezek nem részei a kiadványt leíró bibliográfiai tételnek.)

A rendelési tétel mentésekor az adatok összeférhetetlensége esetén a rendszer küldjön hibüzenetet: pl. ha a gyarapítás módja „vétel”, akkor nem tartozhat hozzá „ingyenes” fizetési típus.

A rendelési tételek egyenként vagy listában kinyomtathatók, illetve fájlba írhatók. A megrendelések elküldhetőek elektronikusan, közvetlenül a gyarapítási modulból.

Ugyancsak kinyomtathatók a törölt rendelések, a szállítók és költséghelyek listája.

A rendszer a reklamálási szabályzatban beállított időközönként képes a reklamációs folyamatot elindítani: automatikus értesítés a reklamáció szükségességéről. A reklamálásra kerülő rendelési tételek listázhatók fájlba íratva vagy kinyomtatva is. Legyen könyvtáranként beállítható, hogy a nem teljesített rendelések rekordjait töröljük vagy megőrizzük.

Legyen lehetőség rugalmas munkafolyamatok kialakítására, a munkafolyamat vezérlő modulnál (WFL) leírtak alapján. Igény szerint legyen lehetőség a rendelési folyamatok bizonyos műveleteinek „átugrására” (pl. könyvesbolti vásárlás esetén ne kelljen deziderátumot készíteni és rendelést indítani, hanem ezeket kihagyva legyen lehetőség a kiadvány érkeztetésére, állományba vételére és a számla kezelésére).

Lehetséges a megrendeltnél kevesebb példányt is érkeztetni, a rendelés „folyamatban” marad az összes megrendelt példány beérkezéséig, vagy lezárható a példányszám módosításával. Legyen lehetőség az érkeztetés visszavonására (téves érkeztetés esetén).

A beérkezett számlák érkeztetése és „fizetése” összekapcsolódik a költségkeretek karbantartásával. A számlaérkeztetéskor legyen lehetőség a megrendelési és a számlázott ár közötti eltérések nyilvántartására, a költségkeretek a számlázott ár szerint kerüljenek újraszámításra. Legyen lehetőség elektronikus számlák fogadására. Legyen lehetőség a rendszerben készült „számla” kinyomtatására. Az állománybavételt követően – könyvtárankénti beállítási lehetőséggel – a leltári számokkal kiegészített számlák papírra nyomtatva vagy elektronikus úton küldendő a könyvtár vagy a fenntartó pénzügyi részlege számára. A rendszer biztosítsa standard csatolókon keresztül a könyvtárak gazdasági rendszerei irányába az adattovábbítási és fogadási protokollokat, amelyek legyenek konfigurálhatók.

Az adatoknak az állomány leltári nyilvántartásába való bekerülése után legyen lehetőség a teljesített rendelések és a kifizetett számlák archiválására, az archivált rekordok

rendszergazdai segítség nélkül legyenek megtekinthetők jogosult felhasználók számára. Az archivált rendelési tételek konfigurálható módon fájlba vagy papírra nyomtathatók.

A nem teljesített rendelések, illetve fizetési elmaradás esetén a rendszer kezelje a jóváírásokat/terheléseket (tartozásokat/követeléseket).

A modul tegye lehetővé a leltári számok, illetve raktári jelzetek vagy helyrajzi számok nyilvántartását, és az érkeztetett kiadványokhoz való automatikus hozzárendelését. Több ilyen azonosító nyilvántartására legyen lehetőség: leltári szám, raktári jelzet, ideiglenes raktári jelzet (pl. szabadpolc esetén). Az azonosítókat lehessen címkére, illetve listába nyomtatni. Ugyancsak szükséges – beállítás szerint – az RFID, illetve vonalkód öntapadó címkére nyomtatási lehetősége vagy előre nyomtatott vonalkódos címke vonalkódjának rögzítése.

A modul – könyvtáranként, illetve fiókkönyvtáranként konfigurálható módon – tegye lehetővé az állomány- és példányinformáció megtekintését: annak nyomon követése, hogy mi történt egy-egy példánnyal (ki, mikor és milyen módon módosította a példányrekordot); jelentés készítése az egy címhez tartozó állományadatok összességéről (adott címhez hány példány tartozik az állományban, van-e folyamatban lévő rendelés rá, javasolta-e valaki beszerzésre).

A modulban legyen lehetőség a példányok kötészeti (állományvédelmi), illetve digitalizálási „megrendelésének” kezelésére.

A bibliográfiai tétel, illetve a példány státusa (pl. bibliográfiai tételnél: deziderátum, megrendelve, reklamálás alatt, feldolgozás alatt, feldolgozva; példányoknál: kötészetben, digitalizálás alatt, nincs a helyén, elveszett, törlendő) egységesen jelenjen meg minden modulban. A státus alapján legyen lehetőség a példányok leválogatására, listázására.

A modul kiemelt adattartalmihoz, rekordjaihoz lehessen fájlokat csatolni (pl. szkennelt számla stb.), melyek létezéséről a rendszer ikon formájában adjon jelzést a felhasználónak, és tegye lehetővé a csatolt fájlok megnyitását a felhasználó munkaeszközén előre telepített és asszociált kezelő szoftverrel.

Legyen lehetőség különböző jegyzékek (fájlba vagy papírra) nyomtatására. Ilyenek lehetnek például: gyarapodási jegyzék az új szerzeményekről (konfigurálható tartalommal); állományellenőrzés során az RFID vagy vonalkód alapján hiányzóknak mutakozó példányok adatairól; állományapasztás esetén a kijelölt példányok adataiból törlési jegyzék (konfigurálható tartalommal) stb.

3.1.2 Időszaki kiadványok kezelése (PER)

A modul logikailag az AQU almodulja, amely legyen képes támogatni a következő főbb funkciókat, mint az időszaki kiadványok megrendelése, előfizetése, érkeztetése, reklamálása, kollacionálása (kötészeti egységekbe rendezése), köttetése; az elektronikus kiadványok

kezelése, az időszaki kiadványok részletes állomány-nyilvántartása.

Itt csak azokat az elvárásokat vesszük számba, amelyek az AQU modulban leírtakon túl, speciálisan az időszaki kiadványok kezelésére vonatkoznak.

Az időszaki kiadványok rendelésénél legyen lehetőség előfizetés indítására, valamint új rendelési tétel készítése nélküli megújításukra. Az előfizetésekhez kapcsolódó rendelési tételben legyen lehetőség a megrendelt időszaki kiadvány adataiban bekövetkező változások nyomon követésére (pl. lényeges változások a bibliográfiai adatokban, a megjelenés periodicitásában, az egy évfolyamhoz tartozó részegységek számában). Az előfizetés időtartama legyen beállítható. Az előfizetés legyen kiterjeszthető legyen akár több könyvtárra is, szükség esetén a költségek megosztásával.

Legyen lehetőség egyedi számok, részegységek megrendelésére is, akár visszamenőlegesen is, egyenként vagy több részegységre, évfolyamra vonatkozóan. A visszamenőlegesen megrendelt és beérkezett számok beilleszthetők legyenek az adott évfolyamokhoz tartozó példányadatokba, a számonkénti érkeztetés nélkül is.

Az időszaki kiadványok (közbeszerzés útján való) előfizetésének elősegítése érdekében legyen lehetőség konfigurálható módon, akár fiókkönyvtárra leszűkítve, szállítónként csoportosítva listák nyomtatására.

Az elektronikus folyóiratok esetében összeköttetés szükséges az elektronikus forrásmenedzsmenttel (ESM) úgy, hogy az előfizetés pénzügyi kezelése a PER modulban történjen. Adatbázis-előfizetés esetében legyen lehetőség rekordok tömeges betöltésére, majd törlésére. Az elektronikus forrásokkal, adatbázisokkal kapcsolatban legyen lehetőség az ideiglenes gyarapításra, a hozzáférés-vásárlás, licencek számlakezelésére, azaz az előfizetések kezelésére a részegységek érkeztetése és állományba vétele nélkül is.

Egy rendelési tételhez lehessen több költséghelyet kapcsolni, és így a számlát megosztani az egyes költséghelyek között vagy akár könyvtárak között. Egy rendelési tételhez lehessen költséghelyet beállítani a több példányos megrendelések esetében.

Érkeztetési sémák, „kardexlapok” hozhatók létre a beállított periodicitásnak megfelelően. A rendszer figyelje a részegységek várható érkezését. Figyelje a be nem érkezett részegységeket, a reklamálási szabályzat beállításainak megfelelően figyelmeztessen a reklamáció szükségességére. Legyen lehetőség listákat összeállítani a be nem érkezett számokról, és a reklamációt elektronikusan is el lehessen küldeni a szállító adatai között megadott e-mail-címre.

Követelmény, hogy a rendszer legyen képes érkeztetni és kezelni a szokásostól eltérő részegységeket (összevont számok, összevont évfolyamok, átmenő évfolyamok, különszámok, rendszertelenül megjelenő számok).

Legyen képes kezelni ugyanazon időszaki kiadványnak egyidejűleg különböző forrásból

beszerzett példányait.

Legyen képes az érkeztetett részegységek állományadatait összevonni egyetlen példányrekordba; képes az összevonásnak megfelelően megjeleníteni az állományadatokat minden modulban, beleértve katalógust is. Az összevont évfolyamot a megjelenítésnél képes kötészeti egységekre, majd számokra bontani.

A modulban definiálhatók és módosíthatók legyenek a kötészeti egységek. Legyen biztosítva a egységekhez tartozó kötészeti utasítások rögzítése. Az évfolyamok és a kötészeti egységek nem szükségszerűen fedik egymást (egy évfolyamból több kötészeti egység is lehet, több évfolyam összevonható egy kötészeti egységbe). Szükség esetén több időszaki kiadvány számait (általában egymással összefüggő címeket vagy társlapokat) is tudjon egy kötészeti egységként kezelni. Legyen képes a kötészeti folyamatok támogatására, mint például a példányadatok kötészeti egységenkénti átalakítására, és ehhez kapcsolódóan az RFID vagy vonalkód kezelésére. Legyen lehetőség kötészeti listák összeállítására, kezelésére.

A modul segítse az időszaki kiadványok apasztását, az állományból kivonandó tételekről készíthető listák segítségével, adjon lehetőséget a kivont címek, kötetek, részegységek állomány- és példányadatainak automatikus törlésére. Az állományból kivont folyóiratok adataiból köröztetési listák, főlépéjegy-jegyzékek automatikus elkészítésére is adjon megoldást.

Az időszaki kiadványok használatáról a statisztikai modul (STA) segítségével, megadott szempontok szerinti (pl. kölcsönözhető időszaki kiadványok esetében a kölcsönzések száma szerinti) statisztikai adatok legyenek kinyerhetők, s ezekről elemzések, jelentések készítése legyen biztosítva.

Az időszaki kiadványok adatai legyenek lekérdezhetőek különböző szempontok szerint, mint például a beszerzés típusai, a kiadók/szállítók, a költségkeretek. Lekérdezhető legyen az egyes lapokhoz tartozó reklamációk száma, adott időintervallumban. A kapcsolódó riportok futtatása akár központi, akár könyvtári vagy több könyvtárat magába foglaló módon is indítható legyen.

A modul biztosítsa az időszaki kiadványok állományadatainak a lelőhelykód alapján történő automatikus hozzáillesztését a közös katalógusban szereplő bibliográfiai rekordhoz.

3.1.3 Raktár- és állományellenőrzés (WHM)

A komponens támogatásával elvégzendő feladat: a könyvtári állomány-nyilvántartásban szereplő példányok meglétének ellenőrzése. A komponensnek tehát az állomány-ellenőrzés munkafolyamatait kell biztosítania, automatizálnia. A gépesített állomány-ellenőrzés megvalósításának feltétele, hogy a példányokban legyen egyedi vonalkód vagy RFID-címke, és a kódok szerepeljenek a katalógusban is. Legyen lehetőség az ellenőrzés során a példányok

azonosító adatainak tömeges beolvasására vonalkód-gyűjtővel vagy RFID-leolvasóval, majd az azonosítók tömeges betöltésére a létrehozott fájlból, továbbá az adatok tömeges ellenőrzésére a kiválasztott dokumentumhalmazra vonatkozóan (adott lelőhely vagy dokumentumtípus). Emellett legyen lehetőség az állomány példányonkénti beolvasására is, és ezzel a meglévő példányok azonosító adatai alapján az adatok ellenőrzésére lelőhelyek, állományegységek szerint.

A beolvasás után a példányok és az elhelyezés adatainak összevetésével automatikusan készüljön hibalista a nem a megfelelő raktári helyhez vagy jelzettartományba tartozó dokumentumokról. A hibalista adattartalma legyen konfigurálható. Jelezze a beolvasás során megtalált, korábban már törölt példányokat.

Legyen lehetőség a hiányzó példányok adatainak külön listába gyűjtésére. A hiánylista adattartalma legyen konfigurálható, összeállítása után szerkeszthető, nyomtatható és exportálható, a hiánylistából lehessen törlési jegyzéket készíteni.

RFID alkalmazása esetén, külső leolvasóegység segítségével legyen lehetőség az elveszett (a helyén nem talált) példány megkeresésére azonosító adata alapján.

Legyen beállítható, hogy a raktár- és állomány-ellenőrzés során a rendszer ne kezelje automatikusan hiányként a helyükön nem található példányokat, hanem legyen képes követni a példányok státuszváltozásait, hozzáférhetőségük végleges vagy átmeneti korlátozását (pl. törölt, kötészetben lévő, kikölcsönzött, előkészített példányok). A példánystátusok és hozzáférhetőségi korlátozások legyenek konfigurálhatók az állomány-ellenőrzések során, majd a beállítások törölhetők.

A WHM komponens szoros kapcsolatban kell, hogy legyen a PRG komponenssel. Az összegyűjtött adatok alapján a példányszinten legyen látható az állomány-ellenőrzés időpontja, a feladatot végző személy kódja – ezeket adja át a példány-nyilvántartást biztosító szoftverkomponensnek, az állomány- és vagyonynyilvántartásnak. A raktárellenőrző program összesítse a hiányzó dokumentumok mennyiségét (darabszámát) és értékét.

Az ellenőrző program képes legyen kezelni az időszaki kiadványokat, azaz azt, hogy egy könyvtári egység több részegységből állhat.

Az állomány-ellenőrző programhoz kapcsolódjon többszemponú lekérdezést lehetővé tévő keresőprogram, amely segíti az ellenőrzésre kijelölt állományrész kiválasztását (pl. az állományba vételi dátumra keresés kezdő és záró dátum alapján; elhelyezés, raktári hely kiválasztása listából; keresés adott dokumentumtípusra, adott jelzettartományra).

Legyen lehetőség mobil eszközzel a raktárakban elhelyezett dokumentumok és az adatbázisban (katalógusban) feldolgozott állomány adatainak összevetésére, behasonlítására.

3.1.4 Állomány- és vagyonyilvántartás (PRG)

A komponensnek biztosítani kell a teljes könyvtári állomány leltári nyilvántartását, valamint a könyvtári állományból a nemzeti vagyon körébe tartozó kulturális javak vagyonyilvántartását a könyvtár könyvelési (mérleg)nyilvántartásának megfelelő formában. A komponensnek szoros kapcsolatban kell lennie az AQU, PER, CCQ, CAT komponensekkel.

Az **állomány-nyilvántartásnak** a hatályos magyar jogszabály (3/1975. KM-PM együttes rendelet) szerint hitelesített, okmányszerű leltári nyilvántartásnak kell lennie, amely elsősorban elektronikus formában valósítandó meg. Tartalma: idősoros kimutatás arról, hogy mely dokumentumot, mikor, melyik szállítótól vagy más intézménytől, magánszemélytől stb., milyen gyarapítási módon (vétel, csere, ajándék, kötelezpéldány stb.), mennyiért szerzett be a könyvtár. A leltári nyilvántartásnak ki kell tudni mutatnia az állomány összértékét és a könyvtári egységek darabszámát. Az állomány-nyilvántartás (leltári nyilvántartás) a könyvtár teljes állományáról, minden gyűjteményéről vezetendő.

Az állomány-nyilvántartáshoz szükséges adatokat a könyvtári dokumentumokról a gyarapítási (AQU), illetve a időszakikiadvány-kezelő (PER) modulban, valamint a katalogizálási modulban (CCQ) rögzítjük. Követelmény a gyarapításkor rögzített adatok megőrzése a gyarapítási tétel lezárása után. A leltári adatsorról bizonylatot szükséges előállítani, amelyet hitelesítve kell megőrizni akár adatbázisban, akár más, elektronikus formában. A leltári nyilvántartás gyarapodásáról meghatározott időszakonként (pl. minden év végén az év első és utolsó napja közötti időszakról) nyomtatott jegyzéket („leltárkönyvet”) kell előállítani.

A gyarapítási modulban és az állomány-nyilvántartásban legyen elkülöníthető és külön-külön kezelhető a dokumentumok vételára és ún. becsértéke. A vételár a vásárlás útján beszerzett dokumentumokkal kapcsolatos, amelyekhez valódi szállítói számla tartozik. A becsérték az olyan gyarapítási módokhoz tartozik, amelyek mögött nincs pénzmozgás (kiadványcsere, ajándék, kötelezpéldány). A kiadvány becsült értéke az ezen az úton bekerült dokumentum esetében lehet a rányomtatott kereskedelmi ár, vagy meghatározásának alapja lehet a dokumentum antikvárforgalmi értéke vagy hasonló dokumentum aukciókon elért ára. A leltári nyilvántartásban külön rovatban kell nyilvántartani a vételárakat és a becsértékeket.

A gyarapítási modulban és az állomány-nyilvántartásban legyen lehetőség a számlán szereplő bruttó összeg szükség szerinti megbontására: nettó vételár és ÁFA, illetve szállítási költségek (csomagolási és/vagy postaköltség).

A hatályos magyar jogszabályok (2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról, 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról, 4/2013. Korm. rendelet az államháztartás számviteléről) előírják, hogy az állami és helyi önkormányzati fenntartású közgyűjtemények (köztük a könyvtárak) saját gyűjteményében nyilvántartott kulturális javak a nemzeti vagyonba tartoznak. Nemzeti vagyonként a könyvtári állományba tartozó muzeális könyvtári

dokumentumokat kell nyilvántartani (az OSZK esetében az archivált kötelespéldányokat is).

A **nemzeti vagyon** körébe tartozó állományrészekről olyan nyilvántartást kell vezetni, amely megfelel a számviteli előírások szerint készített mérleg részletező analitikus nyilvántartásának. A könyvtár szakmai nyilvántartása (az állomány leltári nyilvántartása) akkor minősíthető számviteli részletező nyilvántartásnak is, ha adatai tartalmazzák a fent említett kormányrendelet szerinti kötelező adatokat. A nemzeti vagyon körébe tartozó tételeket azonban meg kell különböztetni a könyvtári állomány nyilvántartásában, ezért olyan csoportképző kódokat, illetve azonosítókat kell kialakítani a leltári nyilvántartásban, amelyek alapján a nemzeti vagyon tételei elkülöníthetők a többi tételtől.

A csoportképző kódokat vagy azonosítókat célszerű a gyarapítási adatok között a rendelési tételben, vagy a példányrekordban elhelyezni, de akárhol lesz a helye, bele kell kerülniük az állomány-nyilvántartásba. A kódok vagy azonosítók alapján a megjelölt tételeket kereshetővé is kell tenni, és biztosítani kell a statisztikában való elkülönített megjelenítésüket is.

AZ állomány-nyilvántartó eszközben/adatbázisban nemcsak a gyarapítás és a katalogizálás során rögzített adatoknak kell szerepelniük, hanem a nyilvántartásnak később keletkező adatok felvételét is biztosítani kell. Ilyen adatokat kell utólag az egyes tételekhez bevezetni akkor, ha pl. az állományból kivonásra kerültek, más gyűjteményrészben kaptak elhelyezést, új raktári jelzetet kaptak, az állomány-ellenőrzésben érintettek voltak stb. A nemzeti vagyonnal kapcsolatban szükséges a mérlegnyilvántartás követelményei szerint a könyvtári dokumentumon végzett állományvédelmi beavatkozások (pl. restaurálás, kötésmunkák stb.) értékét is nyilvántartani. Mindezek miatt az állomány-nyilvántartó eszközt/adatbázist az arra jogosult könyvtárosnak szerkesztenie szükséges.

Az állomány-nyilvántartást minden OKP-tagkönyvtár külön-külön vezeti.

3.1.5 Könyvtáradminisztráció (LMA)

Az LMA komponens mindazon funkciók összessége, amelyek a könyvtári adminisztrációt biztosítják. Azok a technikai funkciók is ide tartoznak, amelyek lehetővé teszik a könyvtárak egyedi kezelési módjának beállítását az OKP-n belül.

Az LMA komponens az OKP tagkönyvtárainak adminisztrációs felülete. Az alapadatokon kívül itt lehet rögzíteni az adott könyvtár szervezeti felépítését és meghatározni a könyvtár működésének egyes szabályait (policy), és kezelni a különböző jogosultságokat.

A komponens szoros kapcsolatban van a CAD, UAD, USM komponensekkel.

Fontos követelmény, hogy a rendszer biztosítson széleskörű konfigurálási, paraméterezési lehetőséget a különböző szoftverkomponensek (modulok) által kezelt munkafolyamatokhoz, szolgáltatásokhoz, felhasználói felületekhez. Az egyes komponensekkel kapcsolatos

konfigurálási elvárásainkat a megfelelő komponensről összeállított követelményjegyzék tartalmazza.

A könyvtár szervezeti felépítését pontosan tükrözni kell ahhoz, hogy kifinomult jogosultsági rendszert lehessen alkalmazni. A könyvtár szervezeti hierarchiáját lehessen karbantartani. A hierarchia egy részét a CAD modulban is nyilván kell tartani: a könyvtárközi kölcsönzési szolgáltatások (ODR-rendszer) működtetése érdekében az összetettebb felépítésű könyvtárak nyilvántartása legalább négy szintű legyen. A több telephellyel, fiókkönyvtárral rendelkező könyvtárak esetében minden szolgáltatási hely szerepeljen a saját adataival (pl. nyitvatartási idő).

Az LMA komponens kezeli a felhasználók jogosultságait. A jogosultságok legyenek hierarchikusak, azaz magasabb szintű jogosultsággal elvégezhető az alacsonyabb szintű jogosultsághoz kötött tevékenységek. A rendszerbe épített jogosultsági szinteken kívül lehessen központilag, illetve könyvtáranként újabb jogosultságokat definiálni és kiosztani. A felhasználóknak minden tevékenységhez lehessen jogosultságot adni. Lehessen szerepköröket létrehozni: az egyes jogosultságok összefoghatók legyenek az egyes felhasználói munkaköröknek megfelelően, és egyben is kiutalhatók legyenek a felhasználóknak. Az egyes felhasználói jogosultságokat lehessen korlátozni a könyvtár szervezeti hierarchiájának megfelelően (pl. csak bizonyos szolgáltatási helyeken kölcsönözhet), vagy bizonyos munkafolyamatokon belül (pl. a katalogizáláskor külön jogosultsága van a formai, illetve a tárgyi feltárást végzőknek, amellyel a rekordban csak meghatározott mezőket szerkeszthetnek). A felhasználói azonosítók a könyvtár azonosítójával együtt legyenek egyediek.

3.2 Felhasználók (könyvtári – felhasználói szintű modulok)

3.2.1 Kölcsönzés (CIR)

A könyvtári dokumentumok kölcsönzését és a kölcsönzési szolgáltatással kapcsolatos adminisztrációt biztosító funkciók összessége. A komponens jellemzően könyvtár-szintű, azaz az OKP tagkönyvtárai külön-külön használhatják. Kapcsolódik központi komponensekhez, mint pl. a felhasználók központi autentikációs rendszere (USM), közös katalógus (CAT). A komponens támogatja az adott könyvtár összes, kölcsönzéssel kapcsolatos feladatát. Kapcsolódik az LMA, UAD, USS, CLC és a PAY komponenshez.

A kölcsönzési tranzakciókhoz szükséges összes munkafolyamat legyen felvehető. Konfigurálható legyen a könyvtárosok jogosultságainak kiosztása, és ennek alapján beállíthatók a könyvtárosok által használt munkafolyamatok, elvégezhető műveletek. A jogosultságok rendszere legyen sokrétű és többszintű: az egyes könyvtárak és könyvtári

struktúrák illetékes szervezeti egységeihez kötve (fiókkönyvtárak, szolgáltatási helyek) kioszthatók.

Megfelelő jogosultsággal határozhatók meg a kölcsönzési/dokumentumforgalmazási szabályok, az olvasó kategóriák és a velük kapcsolatos jogosultságok, a kölcsönzéssel kapcsolatos beállítások: a kölcsönözhető dokumentumok száma, kölcsönzési idő, hosszabbítás, a késedelmes visszahozatal szankcionálása (felszólítások, késedelmi díj, jogi lépések), előjegyzések, a nyitva- ill. zárvatartási idők karbantartása.

Legyen konfigurálható az olvasói kategóriák létrehozása: pl. a beiratkozás könyvtára és/vagy könyvtári részegysége, a könyvtár/könyvtári részegység a kölcsönzési tranzakciókra vonatkozóan, az olvasó típusa, jogosultsága, a dokumentumtípus a kölcsönzési tranzakcióra vonatkozóan, az egyidejűleg kölcsönözhető/előjegyezhető dokumentumok maximális száma, pénzügyek stb. A kölcsönzési/előjegyzési limiteket a rendszer automatikusan figyelje, és ne engedélyezze a limitek túllépését.

Az olvasó azonosítása legyen többszintű. Legyen lehetőség országos autentikációs rendszerekhez csatlakozni. Legyen lehetőség az OKP rendszerben konfigurálástól függően az egész OKP rendszerre vonatkozó olvasói regisztrálásra, amely lehetővé teszi az olvasó számára jogosultsága szerint a több könyvtárba való belépést azonos felhasználó névvel. A központi felhasználói autentikációs rendszer rendeljen egyedi, nem módosítható azonosítót az olvasóhoz, és ennek segítségével regisztrálhatók az olvasói adatok az egyes könyvtárakban. Az olvasó adatokat arra jogosult könyvtáros módosíthatja. Az olvasói adatok törlésére csak ellenőrzés után, bizonyos feltételekkel kerülhessen sor (ne lehessen törölni, ha az olvasónak kölcsönzése, előjegyzése, letiltása vagy pénztartozása van). A törlés csak az adott könyvtárra vonatkozóan lehetséges, a központi nyilvántartásban az olvasó ott regisztrált adatai és azonosítója megmarad. Onnan csak akkor törölhető, ha egyetlen könyvtárban sem tartozik hozzá kölcsönzött dokumentum, és meghatározott ideig (x év) nem vette igénybe egyetlen könyvtár szolgáltatását sem.

Legyen lehetőség az olvasónál jótálló megadására és törlésére, a jótálló adatainak nyilvántartására. (Jótálló: önálló keresettel nem rendelkező olvasók - jellemzően gyermekolvasók és iskolás korú, vagy felsőoktatásban nappali tagozaton tanulók - akik helyett a jótálló anyagi felelősséget vállal.)

Legyen lehetőség a kölcsönzési igénnyel jelentkező intézmények adatainak központi kezelésére.

A jogosult könyvtáros legyen képes megjeleníteni az olvasó kölcsönzési tranzakcióit, esetleges tartozásait könyvtáranként és könyvtári egységenként (szolgáltató helyenként) is. A rendszer vegye figyelembe a beiratkozás érvényességét kiadásnál/kölcsönzésnél, előjegyzésnél, a kölcsönzési idő meghosszabbításánál. Az arra jogosult könyvtárosnak legyen lehetősége a kölcsönzéskor és visszavételkor a rendszer által adott kölcsönzési határidő, illetve visszavételi

dátum módosítására.

A rendszer legyen képes a kiadás/kikölcsönzés, illetve visszavétel adminisztrációjára, a beállított feltételeknek megfelelően a kölcsönzés meghosszabbítására, kölcsönzésben lévő példány előjegyzésére. Legyen konfigurálható az előjegyzés, illetve dokumentum-előkészítés munkafolyamatával kapcsolatos beállítás, legyen lehetőség példányra vagy műre (címre) előjegyzést tenni. Az előjegyzéssel kapcsolatban legyen lehetőség megadni az előjegyzés érvényességi idejét, az átvétel helyét, a használat módját (kölcsönzés, olvasótermi használat). Legyen lehetőség - könyvtárosi jogosultságtól függően - a kölcsönzés folyamatában is a példányadatok felvitelére, illetve módosítására.

A kiadás/visszavétel a példány vonalkódjának vagy RFID kódjának beolvasásával történjen, de legyen lehetőség a szükséges adatok kézi bevitelére is. Visszavételkor legyen lehetőség visszavételi bizonylat nyomtatására vagy e-mailben való elküldésére.

A rendszer a beállításoknak megfelelően a késedelmes visszahozatalkor számítson fel késedelmi díjat, figyelembe véve az adott könyvtár vagy szolgáltatási hely nyitvatartási idejét. A rendszer legyen képes kezelni az elveszett könyvvel kapcsolatos tranzakciókat.

A könyvtáros tudja elvégezni az olvasó tartozásaival (törlés, az összeg módosítása, a befizetés regisztrációja, a részletfizetés kezelése stb.) kapcsolatos műveleteket. Tudja kezelni az olvasókkal összefüggő letiltásokat.

Legyenek konfigurálhatók az olvasókhoz kapcsolódó értesítések (felszólítások, előjegyzések stb.). Legyen konfigurálható a felszólítandó olvasók legyűjtése, felszólítások generálása, a levél kiküldésének módja.

A kölcsönzési komponenssel kapcsolatos alapvető követelmény a példányadatok kezelése, a példánystátusok követése (kikölcsönözve, előjegyezve, nem hosszabbítható stb.).

A rendszer tegye lehetővé az olvasók számára bizonyos kölcsönzési tevékenységek önkiszolgáló elvégzését (kiadás, hosszabbítás, előjegyzés, raktári kérés indítása). Az online bejelentkezett olvasónak legyen lehetősége olvasói fiókját megtekinteni (pl. aktuális kölcsönzési adatok, függőben lévő előjegyzések, tartozások stb.) (Lásd még USS komponens.)

A szoftverkomponens segítségével regisztrálandó a dokumentumok könyvtáron belüli mozgatása is: dokumentumforgalmazás a raktár és az olvasóterem között, továbbá az ún. belső kölcsönzés (raktári példányok kikérése a könyvtárosok munkaszobáiba). Az olvasótermi kölcsönzés a valódi kölcsönzéshez hasonlóan jelenjen meg az olvasó kölcsönzési listájában.

Legyen lehetőség a kölcsönzési politikában definiáltaknak megfelelően az olvasóra kiróható díjak meghatározására (beiratkozási díj, előjegyzési díj, késedelmi díj, elvesztett dokumentum térítése, postaköltség, elvesztett és érvényes olvasójegy pótlásának költsége stb.). A díjakról a rendszer készítsen számlát az olvasó, illetve a könyvelés számára.

Legyen lehetőség a kölcsönzési adatok sok szempontú lekérdezésére, és a kölcsönzéssel, dokumentumhasználattal kapcsolatos statisztikák és elemzések összeállítására. A kölcsönzési tranzakciókkal kapcsolatos lekérdezések konfigurálhatók legyenek.

A modullal kapcsolatos fontosabb speciális OSZK-igények:

- Legyen konfigurálható, hogy egy felhasználó, jogosultsági besorolása szerint és dokumentumtípusonként egyszerre, vagy adott időintervallum alatt hány kölcsönzési kérést indíthat. Raktári kérés leadásakor a rendszer kezelni tudja, hogy egy adott időintervallumban egy A, B, C, D jelű olvasójeggyel rendelkező olvasó hány kérést adhasson le.
- A modult kapcsolatba lehessen hozni a könyvtár beléptető rendszerével. A modul küldjön jelzést a beléptető rendszernek, hogy az olvasó mindaddig ne távozhasson, amíg dokumentum van ráterhelve. A modul küldjön jelzést a beléptető rendszernek, hogy a dolgozó engedéllyel viszi ki a könyvet az épületből. A modul és a beléptető jelezzen, ha lejárt engedélyű dokumentummal haladnának át a kapun.
- A rendszer tudja kezelni, hogy az olvasó rendelkezhet dokumentum-féltretevével. Különböztesse meg, hogy az olvasónál napi kikérésre, vagy félretételre van a dokumentum. Ha félretételre, akkor a kapuk engedjék át. A rendszer tudja kezelni, hogy egy felhasználónak egyszerre lehet többféle dokumentumtípusból napi felkérése (raktárból kikérésre), több helyen (beleértve a Különgyűjteményeket is) félretétele, valamint az OSZK épületében lévő Könyvtártudományi Szakkönyvtárban kölcsönzése. A rendszer tudja kezelni, hogy többféle dokumentumtípus tehető félre.

3.2.2 Felhasználó menedzsment (USM)

A teljes OKP minden szintű felhasználójának általános regisztrációs és közös, központi jogosultságainak kezelésével foglalkozó funkciók. A felhasználók központi azonosító rendszere legyen kapcsolatban más azonosító rendszerekkel (pl. EDUID, középiskolások adatait tartalmazó NIIF-föderáció), és az ott szereplő személyi adatokat használja fel az olvasók/használók azonosítására és hiteles nyilvántartására.

3.2.3 Felhasználó adminisztráció (UAD)

A rendszerben érintett felhasználók (olvasók és a személyzet tagjai mint olvasók) könyvtárszintű regisztrációjával, könyvtárszintű jogosultságaik kezelésével, könyvtári kapcsolataikkal, kölcsönzési és szolgáltatási díjak aktuális állapotának kezelésével kapcsolatos funkciók összessége. Szoros kapcsolatban kell lennie a Kölcsönzés (CIR) és a Könyvtáradminisztráció (LMA) modulokkal.

3.2.4 Felhasználói önkiszolgálás (USS)

A komponens az olvasók által végezhető műveletek definiálására és megvalósítására vonatkozó rendszerelemeket tartalmazza. Elsősorban a távoli használók számára nyújt kényelmi szolgáltatásokat.

Elvárás, hogy legyen lehetőség az olvasók számára az online regisztrációra. A bejelentkezett olvasó saját olvasói felületet érjen el, amelyen személyre szabott szolgáltatásokat kaphat. Az olvasói felületen legyen lehetősége egyéni beállításokra és a beállítások megőrzésére.

Az olvasói felületen, felhasználói fiókban legyen lehetősége az olvasóknak a hozzájuk kapcsolódó aktuális adatokhoz hozzáférni (személyes nyilvántartási adatok, jelszó, elérhetőségek).

Az olvasói felületen igénybe vehető szolgáltatások a regisztrált és bejelentkezett olvasók számára: a könyvtári tagság online meghosszabbítása, a kölcsönzésével kapcsolatos adatok megtekintése; a kölcsönzési határidő meghosszabbítása; dokumentumigénylés (raktári kérés, könyvtárközi kérés, beszerzési javaslat), előjegyzések rögzítése kölcsönzésben lévő dokumentumokra, olvasótermi félretétel igénylése; e-könyv kölcsönzése; különböző szolgáltatások megrendelése (pl. másolatkérés, témafigyelés, SDI, RSS feed), a beiratkozási díj és a szolgáltatások díjának online fizetése stb. Az olvasónak legyen lehetősége az általa igénybe vett szolgáltatásokhoz kapcsolódó archív adatok optimalizált lekérdezésére és exportálására (pl. adott időszakban regisztrált módon használatba vett dokumentumok, adott időszak pénzmozgásai).

Legyen lehetősége saját könyvtár (virtuális könyvespolc) létrehozására, ahol kezelheti olvasmánylistáját, megoszthatja másokkal (pl. e-learning rendszerekben, közösségi oldalakon), exportálhatja. A saját könyvtárba mentheti a keresés eredményeként kapott találati listákat, elküldheti azokat e-mailben, fájlba nyomtathatja, a keresési stratégiát (keresőkérdéseket) megőrizheti, módosíthatja. A kereséstörténet legyen tárolható, és onnan a korábbi keresések kiválaszthatók és megtekinthetők legyenek. Az olvasónak legyen lehetősége címkézésre, címkék hozzáadására, eltávolítására, keresésre a címkelistában. Tudja a találatokat kedvencnek jelölni, ezeket tárolni és visszakeresni.

Az olvasói felületen legyen lehetőség végfelhasználói jóváhagyáshoz kötött szolgáltatások, pl. hírlevél megrendelésére.

Az olvasói felület nyújtson lehetőséget a könyvtár és az olvasó közötti kommunikációra (e-mail vagy chat), illetve az olvasó számára biztosítson kommunikációs lehetőséget egyéb rendszerekkel (e-learning, felső- és közoktatási rendszerek, e-kormányzati keretrendszerek stb.).

3.2.5 Ügyfélkapcsolat és kommunikáció (CLC)

A CLC komponens olyan funkciók együttese, amelyek biztosítják a végfelhasználók (olvasók) és a rendszer szakmai felhasználói (könyvtárosok) közötti kommunikáció minden elemét. A kapcsolattartás és a kommunikáció elemei, formái legyenek konfigurálhatók. A kommunikációs elemek elsősorban elektronikus kapcsolattartásra alkalmas formák.

A kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás érdekében az olvasók autentikációjánál szükséges az adataik kiegészítése a kommunikációhoz szükséges elemekkel, pl. telefonszám, e-mail-cím. Az olvasók adatai között szükséges rögzíteni a kommunikáció nyelvét is. A kommunikációs felületet úgy kell kialakítani, hogy az olvasó bejelentkezésekor a nyelvi beállításnak megfelelően magyar vagy angol felület jelenjen meg. A nyelv kiválasztása akkor is legyen a beállításnak megfelelő, ha a könyvtáros kezdeményezi a kapcsolatfelvételt. A rendszer adjon lehetőséget más nyelvű felület és kommunikációs eszközök kialakítására is.

A kommunikáció fontos eleme a felhasználói visszajelzések kezelése. A szolgáltatásokkal kapcsolatos felhasználói visszajelzések, kérdések és kérések, illetve a rájuk adott válaszok nyilvántarthatók legyenek.

A kommunikációs formák között az e-mail legyen alapértelmezett, de az olvasó választhasson, hogy melyiket tekinti kitüntetett üzenetküldési módnak: e-mail, sms, Facebook-üzenet. Az olvasóknak küldött üzenetek legyenek naplózva, a naplót a könyvtárosok tudják kezelni.

Legyenek feltétlenül kimenő üzenetek, amelyeket az olvasó nem tud lemondani, és legyenek az olvasó által kérhető (vagy letiltható) üzenetek is (pl. az új beszerzések listája). Az olvasóknak küldött üzenetek időzítése és szövege könyvtáranként, a feladó neve és e-mail-címe kölcsönzési helyenként külön megadható legyen.

A rendszer bizonyos esetekben automatikusan küldjön értesítést az olvasónak, pl. figyelmeztető e-mailt az olvasójegyek lejárta előtt, a kölcsönzött dokumentumok kölcsönzési határidejének lejárta előtt; felszólító e-mail a kölcsönzési idő lejárta után, ha a kölcsönzött dokumentumot az olvasó nem hozta vissza.

Lehessen körlevelet vagy hírlevelet küldeni, amelyekre az olvasóknak fel kell iratkozniuk. A körlevelek vagy hírlevelek témája lehet pl. értesítés a könyvtári rendezvényekről, a frissen beszerzett dokumentumokról stb. Hasonló szerepet tölthessenek be a hírcsatornák (RSS/Atom XML, HTML, e-mail formátumban).

Legyen chat-szolgáltatás („Ask a librarian” – online referenz-szolgáltatás). Az olvasó írhaszon üzenetet annak a könyvtárnak, amelyikbe be van iratkozva. A beérkező üzenetet az éppen online lévő (ügyeletes) könyvtáros válaszolja meg, illetve ő folytatja az üzenetváltást az olvasóval. Az üzenetváltások naplózva legyenek.

Készüljön mobil alkalmazás az olvasó és a könyvtár közötti kapcsolattartásra, amelyet az

olvasó saját beállításainak megfelelően kezelhet.

3.3 A könyvtárak és a központi szolgáltatások által is használt modulok

3.3.1 Statisztika (STA)

A STA komponens az OKP használatával, a könyvtár különböző szolgáltatásaival kapcsolatos statisztikai adatok létrehozására, összegyűjtésére, megjelenítésére, valamint a statisztikai adatok alapján jelentések, statisztikai elemzések készítésére szolgál. Követelmény, hogy a modul könyvtáranként elkülönítve működjön, de a közös katalógussal, az ODR-rendszer működésével (a könyvtárközi kölcsönzéssel) és egyéb központi szolgáltatásokkal kapcsolatos statisztikai adatok előállítására is alkalmas legyen.

A statisztikai komponensben is többféle felhasználói jogosultsági szint szükséges. Ebben a komponensben is legyen felhasználóbarát és testre szabható, grafikus felhasználói felület.

A statisztikai lekérdezések, kimutatás-definíciók konfigurálhatók és megőrizhetők legyenek úgy is, hogy az OKP tagkönyvtárai felhasználhassák egymás statisztikai beállításait, kimutatásokhoz készített mintáit.

Legyen lehetőség egyszerűen definiálni időzített (napi/heti/havi) statisztikai kimutatások készítését. Ezeket a rendszer a meghatározott időpontokban hajtsa végre, és az eredményt továbbítsa a jogosult könyvtáros részére. Elvárás, hogy az ilyen statisztikai kimutatások létrehozásához ne legyen szükség programozói szaktudásra, informatikusi segítségre, hanem azokat a rendszert adminisztráló könyvtáros maga tudja létrehozni és futtatni.

Bizonyos időben változó adatok pillanatnyi értékéről készítsen a rendszer a beállított időközönként (pl. naponta) mentést, hogy a trendek is vizsgálhatóvá váljanak. Legyen meghatározható a mentésbe bevont adatok köre. Az így gyűjtött adatok is lekérdezhetők legyenek.

Az előre beépített lekérdezéseken kívül legyen lehetőség alkalmi lekérdezések definiálására, szükség esetén a definíciók megőrzésére és későbbi, ismételt használatára.

A lekérdezett adatok legyenek kinyomtathatók és elmenthetőek (pdf és csv formátumban is). A statisztikai modul adatai exportálhatók legyenek táblázatkezelők (pl. MS Excel) formátumában is. A statisztikai komponens legyen képes grafikonok létrehozására a lekérdezett adatokból, a grafikonok exportálhatók legyenek irodai programokba. Legyen lehetőség konfigurálható tartalmú riportok, jelentések készítésére sokféle, választható formátumban (csv, excel, word, pdf, MARC, MARCXML stb.)

A statisztika-készítés minden komponenssel kapcsolatban elvárás. Minden munkafolyamatra lehessen statisztikai lekérdezést definiálni. Legyen készíthető statisztika a gyarapítási adatokról, a beszerzett dokumentumokról sok szempont szerint, az állomány használatáról, a katalógus használatáról, a katalógusban található bibliográfiai és authority rekordok számáról (meghatározott szempontok és időintervallum szerint), a beiratkozott olvasókról, a kölcsönzéssel, könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatos adatokról, tranzakciókról – szintén sok, beállítható szempont szerint, az elektronikus források használatáról költségelemzéssel, a digitális gyűjtemények használatáról, a távhasználatról stb.

3.3.2 Digitalizálás (DIG)

Az OSZK-ban jelentős digitalizálási tevékenység folyt az elmúlt években is, de az OKP kiépítésével egy időben fejlesztések történnek a digitalizálás területén is, aminek következtében jelentősen megnő a digitalizáló kapacitás.

A digitalizálás mint önálló modul nem azonosítható, azonban a folyamatba illeszkedés valamint az egyes részelemekhez való kapcsolódása miatt fontosnak tartjuk kiemelni a lényeges összefüggéseket.

Az OKP-n belül elsősorban a AQU és CCQ modulok esetében szükség van arra, hogy megjelölhetők, kiválaszthatók legyenek azok a katalógus objektumok, amelyekkel szemben digitalizálási igény jelenik meg. Ez az igény lehet egyedi (a végfelhasználó által kért, esetleg fizetett szolgáltatásként) vagy csoportos (pl. bibliográfia alapon vagy a DRY keresés találatlistája szerint). Az OKP-tól elvárt, hogy a digitalizálásra ily módon kijelölt katalógus objektumok állapotát az egyébként külső (nem OKP-s alkalmazással) történő folyamatkezelés során követni lehessen (pl. Digitalizálásra kijelölt, digitalizálás alatt, állományvédelem alatt stb.). A digitalizálási folyamat végén funkciókat kell biztosítani arra, hogy az elkészült digitális objektumokat össze lehessen kapcsolni a katalógus bejegyzésekkel.

A fentiek alapján a digitalizálás úgy kell megvalósuljon, hogy egy OKP-s folyamatban indul, majd egy technikai folyamat után vissza kell térni az OKP-s folyamatba, hogy a katalógusban elvégezhetőek legyenek a szükséges kapcsolati beállítások. Ez a folyamat akár könyvtárak között is lebonyolítható kell legyen.

A könyvtárak digitalizálási tervet az OKP-n belül egy egyszerű projekt definíciós környezetben rögzíteni kell tudni, s ez lekérdezhető kell legyen az OKP összes könyvtára számára. Így tervezhetőek majd a jövőben akár kollaboratív digitalizálási projektek is.

3.3.3 Pénzügyek, bank (PAY)

A PAY komponens a hatályos magyar előírásoknak megfelelő olyan modul, amely különböző pénzügyi, banki műveletek elvégzését teszi lehetővé az OKP rendszeren belül, könyvtáranként,

azon belül telephelyenként, szolgáltatási helyenként elkülönítve. Nem azonos a könyvtárak gazdálkodási-pénzügyi folyamatait kezelő rendszerrel, de legyen képes közvetlen kommunikációra a könyvtár vagy fenntartója pénzügyi-könyvelési rendszerével.

A komponensnek szoros kapcsolatban kell lennie elsősorban a CIR, USS és ILL komponensekkel (ld. az e modulokkal kapcsolatos követelményeket is), illetve a könyvtárak által működtetett, térítéses szolgáltatásokat nyújtó folyamatokkal.

Az aktuális technikai lehetőségek figyelembevételével a rendszer legyen képes a bankkártyás és online fizetés menedzselésére, a különböző fizetési technikák (EFER, PayPal, bankkártyás stb.) kezelésére, valamint támogassa a készpénzes fizetésekkel kapcsolatos tranzakciókat. Legyen képes az utalványokkal (pl. Erzsébet-utalvánnyal, a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzésnél IFLA voucherrel) való fizetés kezelésére.

A rendszer legyen képes kezelni a kapcsolódó pénzügyi rendszertől kapott jelzéseket (pl. félbemaradt tranzakciók, fedezet nélküli számlák, előzmény nélkül beérkezett összegek), és azokat továbbítani a jogosult felhasználók részére. A rendszer jelezze a pénztárkezeléssel kapcsolatos anomáliákat (pl. elmaradt zárás, elmaradt pénzleadás, többszörös pénzleadás).

Alkalmasnak kell lennie számviteli bizonylatok készítésére. Legyen alkalmas a hatályos jogszabályoknak megfelelő egyszerűsített számla kibocsátására és elektronikus tárolására. Legyen képes tévesen kiállított számlát sztorozni. Sablon alapján legyen képes a pénzügyi tranzakciókhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek elkészítésére és kinyomtatására.

A pénztárakkal, pénzkezeléssel kapcsolatos jogosultsági rendszer legyen finoman beállítható.

3.3.4 Elektronikus források menedzsmentje (ESM)

A komponens olyan elektronikus források kezelését végzi, amelyekhez a könyvtár (vagy a könyvtárak csoportja) csak hozzáférési jogosultságot vásárol az előfizetéssel. Az előfizetés általában a gyarapítási költség-előirányzat terhére vagy szolgáltatás-vásárlásként valósul meg, de az előfizetett források nem kerülnek a könyvtár állományába. A modulnak úgy kell menedzselnie az elektronikus forrásokat, hogy a közösen előfizető könyvtárak között a licencdíj, illetve a fizetett szolgáltatás jogszerűen megosztható legyen. A modulnak kapcsolatban kell lennie az egyes könyvtárak szintjén elkülönülő gyarapítási adatokkal (AQU, illetve PER).

A modul kezelje az elektronikus forrásokra vonatkozó licenceket akár központi szinten, akár több könyvtárra vonatkoztathatóan is. Működtesse a munkafolyamat-kezelő (WFL) modulnál leírtak alapján a szerződések lejáratára vonatkozó értesítéseket. A elektronikus forrásokat („tudásbázis”) úgy kell menedzselni könyvtáranként (vagy bizonyos könyvtárak csoportjában együtt), hogy a végfelhasználók (olvasók) számára a teljes szövegű tartalom elérése a releváns szolgáltatón keresztül biztosítva legyen. A modul tegye lehetővé a forrásokhoz,

szolgáltatókhoz tartozó felhasználói útmutatók, elérési adatok, szerződések, intézmények elérhetőségeit leíró adatok rögzítését, tárolását, módosítási és lekérdezési lehetőségeit.

A rendszer biztosítson eszközt az előfizetett forrásokat szolgáltatónak az adott „tudásbázist” érintő, folyamatosan zajló karbantartásairól, és frissítse ezen tartalommodosításokat automatikusan. A frissítés eredményéről küldjön konfigurálható értesítést az adott elektronikus forrást menedzselő könyvtárosnak.

A forrásokhoz, szolgáltatásokhoz, szolgáltatókhoz tartozó elérési adatok, szerződések, felhasználói útmutatók minden előfizető könyvtár számára központi helyen tárolódjanak, és megfelelő jogosultsággal elérhetők legyenek annak érdekében, hogy ezen fizetett szolgáltatásokat költséghatékonyan lehessen kezelni az OKP könyvtárai számára. Ezek az információk térjenek ki arra, hogy melyik szolgáltatónál milyen szolgáltatások, portfólió érhető el, milyen korlátozás (embargó) vonatkozik az egyes címek, részegységek vagy cikkek elérésére.

Az előfizetett források kezelésére minden könyvtárban álljon rendelkezésre konfigurálható könyvtárosi felület. Az ESM modulban kezelt előfizetések nyilvántartása az adott könyvtár szintjén az AQU modulban valósuljon meg, úgy, hogy az AQU modul legyen képes újonnan kialakított vásárlási-előfizetési modelleket kezelni (pl. minikollekciók változtatható tartalommal, előre befizetett licenccím, licencek, szerződések nyilvántartása, kezelése). Egy-egy globális tudásbázis forrásaiból a könyvtár előfizetéseinek megfelelően lehessen aktívá tenni az előfizetett címek elérését, aktualizálni a hozzájuk tartozó szolgáltatásokat. Legyen lehetőség a könyvtár így kialakított lokális forrásbázisához helyi szolgáltatót, forrást, szolgáltatást hozzáadni vagy törölni, a portfólió egyes elemeit helyi információval kiegészíteni, az ingyenes forrásokat a választékba beilleszteni és karbantartani.

Az előfizetett elektronikus forrásokhoz tartozzon definiálható linkfeloldó, ami megadja az elérés címét cikke, folyóíratra, könyvre a jellemző adataik alapján. A Discovery felületen a könyvtár bejelentkezett olvasói a keresésük eredményénél el tudják érni a teljes szövegű dokumentumokat a linkfeloldó segítségével, a releváns szolgáltató megfelelő weboldalán.

Az elektronikus forrásadatokat menedzselő felülete adjon lehetőséget az elérhető folyóiratok, illetve könyvek betűrendes, szakterületenkénti, illetve szolgáltató szerinti, kereshető és böngészhető listáinak összeállítására, amelyekben a választékban bekövetkezett változásokat is követni lehet. A tudásbázis alapján létrehozott e-folyóirat-listába (konfigurálhatóan) beilleszthető legyen a könyvtár nyomtatott folyóirat-állományának jegyzéke is.

3.4 Központi szolgáltatások (közösen használt modulok)

3.4.1 Kereső, discovery (DRY)

A DRY komponens azon rendszerszolgáltatások együttese, amelyek lehetővé teszik a katalógusban, illetve szövegtartalomban való keresést. Olyan közös kereső, amely keres az OKP közös katalógusában és tetszés szerint beállítható egyéb katalógusokban, (külső) adatbázisokban, repozitóriumokban és teljes szövegű forrásokban. A keresés történhet a katalógusban kialakított gyűjteményekre, virtuális adatbázisokra szűkítve is. A rendszer támogatja a szemantikus weben való megjelenést mind szemantikus adatbázisban, mind pedig a katalógus HTML oldalain, ugyancsak támogatja a felszíni weben való megjelenést, azaz az internetes keresők számára indexelhető módon jeleníti meg a katalógusadatokat.

Az OKP rendszerben az egyes könyvtárosi munkafolyamatoknak és funkcióknak megfelelően legyen konfigurálható és személyre szabható a keresési lehetőség. A Discovery rendszerben egyes könyvtárak és/vagy könyvtárcsoportok szerint lehessen keresési csoportokat kialakítani.

Konfigurálható legyen az indexelés, azaz beállítható

- milyen indexek alapján kereshet a végfelhasználó a Discovery felületen, illetve a könyvtáros az OKP katalógus-felületén,
- a katalógus mely mezői, almezői alapján történjen az indexelés, és az indextétel melyik indexbe kerüljön,
- egy mező, almező több indexbe és különböző szabályok alapján is bekerülhessen.

Legyen konfigurálható az indexelés módja: pl. a névelő figyelembe vétele bizonyos mezőknél, más mezőknél pedig figyelmen kívül hagyása; stoplista alkalmazása nyelvenként (az indexelésből kihagyandó karakterek szótára); kis és nagybetűk, ékezetes betűk kezelése stb.

Bizonyos ismérvek alapján egyes mezőkből lehessen virtuális mezőket létrehozni és ezek szerint indexelni.

A kereső biztosítsa a sokféle szempont szerinti keresést, illetve keresési lehetőségeket: böngészés - egyszerű keresés – összetett keresés (hozzáadható keresőmezőkkel) - kulcsszavas keresés – parancsnyelvi (CCL) keresés - teljes szövegű keresés. Biztosítson gyorskeresést is, azaz egymezősszöveges keresést a bibliográfiai rekord összes mezőjében.

A keresőkérdés összeállításakor legyen lehetőség a Boole-operátorok használatára. A keresőkérdés beírása során a rendszer lehetőség szerint jelenítsen meg autocomplete javaslatokat, biztosítson index alapján történő szövegkiegészítést. A keresőkérdést lehessen URL-ben is előállítani. A DRY komponensben is legyen lehetőség virtuális billentyűzet használatára olyan karakterek kiválasztására és bevitelére, amelyek nem állnak rendelkezésre

a beviteli eszközön.

A keresés legyen szűkíthető különböző szempontok szerint (dokumentumtípusok, nyelv, megjelenési idő, tudományterület, forrás stb.) úgy, hogy a kód jellegű indextartalmak menüből legyenek kiválaszthatók. A szűkítési lehetőségek legyenek konfigurálhatók. A keresőlapon jelenjenek meg a találati lista szűkítéséhez használható címkék – mellettük automatikusan jelenjen meg, hogy az adott címke szűkítés hány találatot eredményez. A keresőkérdésben legyen lehetőség többféle csonkolásra; szóra, szótőre, kifejezésre való keresésre.

Konfigurálható legyen, hogy az összetett keresés milyen indexek alapján történjen, de az egyszerű keresésnél is lehessen 4-10 keresőindex között választani. A névre keresésnél lehessen megkülönböztetni a szerzői és a közreműködői funkciókat. Téma szerint keresésnél lehessen az ETO-jelzet elemeire (főtablázati szám, alosztások) is keresni.

A Discovery és az OKP rendszerben legyen lehetőség a böngészésre – konfigurálhatóan, hogy mely index szerint legyen a böngészés. A megjelenített listákban lehessen előre és hátra lapozni, beállítható legyen az egy oldalon megjelenő sorok száma.

A Discovery rendszer képes legyen full-text keresést biztosítani az erre alkalmas állományokban, illetve a teljes rekordtartalomban. A full-text keresés és a metaadat-alapú keresés legyen kombinálható.

A Discovery és az OKP rendszerben a megjelenítés legyen konfigurálható, többféle megjelenítési adatstruktúra (bibliográfiai és példányadatok), valamint az ezekhez kapcsolódó adminisztratív és szolgáltatási (gyarapítási, kölcsönzési) adatok alapján.

A Discovery rendszerben a keresési feltételnek megfelelő karaktersorozatokat legyenek kiemelve. A találati halmazból lehessen kiválogatni a további műveletekhez (letöltéshez, nyomtatáshoz, e-mailben való küldéshez stb.) szükséges rekordokat. Legyen konfigurálható megjelenítési formátum a bibliográfiai rekordok számára (pl. rövid – teljes; címkés – cédula- vagy bibliográfiai forma; MARC-hívójeles).

Legyen megoldva az FRBR modell szerinti megjelenítés. A találati listában legyen mű szintű csoportosítás (pl. azonos szerző és cím, de eltérő kiadás, eltérő megjelenési forma) és lehetőség a csoport elemeinek igény szerinti kibontására és megtekintésére. A rekordok teljes megjelenítési oldalainak legyen permanens URL-je. Lehessen a böngésző címsorába beírt URL-lel különböző formátumban (pl. marc text, marcxml, marcISO2709, atom, BIBFRAME) visszakapni a bibliográfiai adatokat.

A Discovery rendszerben a találatok megjelenítése során a rendszer tegyen felajánlást az olvasó számára a hasonló források elérésére. A digitális objektumokat a vonatkozó rekordból is le lehessen tölteni, ha a szerzői jogi előírások engedik.

Legyen lehetőség a találati halmazok szűkítésére konfigurálható szűkítési lehetőségekkel. A találati halmazok temporálisan is menthetőek legyenek előre kiválasztott rekordformátumban.

A találati halmazokat lehessen e-mailben elküldeni. A találati halmaz egészét, oldalait vagy egyes rekordjait lehessen kijelölni a letöltéshez, ehhez különféle formátumokat és karakterkódolást lehessen választani. Letöltéskor a kiválasztott rekordhoz kapcsolódó rekordok is töltődjenek le.

A rendszer biztosítson konfigurációs lehetőséget a Discovery által alkalmazott deduplikációs algoritmus meghatározására. A rendszer biztosítson olyan API-kapcsolatokat, amelyek a Discovery találati halmazára vagy annak egyes elemeire alkalmazható szolgáltatásokat nyújtanak.

Legyen lehetőség a találati halmaz rendezésének konfigurálására a használó választásának megfelelő szempontok szerint, illetve a találatilista-elemek rangsorának konfigurálására.

A Discovery rendszer legyen képes részletes példányinformáció megjelenítésére, és ehhez kapcsolódóan előjegyzések, lefoglalások kezelésére. A raktári jelzetek megjelenítési sorrendje legyen konfigurálható.

A kereső tudjon kommunikálni az elterjedtebb hivatkozáskezelő rendszerekkel (EndNote, Mendeley, Zotero, Refworks, EasyBib stb.), ezekbe közvetlenül fájlokat tudjon exportálni. Legyen lehetőség RIS formátumba exportálni a találatokat.

A Discovery biztosítson sokféle szolgáltatást a bejelentkezett felhasználónak, pl. hozzáférés az olvasói (kölcsonzési) listájához és bizonyos kölcsönzési funkciókhoz (hosszabbítás, előjegyzés kérése, előjegyzés törlése stb.), dezideráta-tétel létrehozása. A végfelhasználói felületen legyen lehetőség az olvasó bekapcsolódására a katalogizálásba - pl. tárgyszó és egyéb hozzáférési pontok beírása, elkülönítve a könyvtáros által rögzített adatoktól.

A kereső felhasználói felülete teljes mértékben reszponzív legyen, és ugyanazokat a lehetőségeket biztosítsa asztali számítógépen és mobil eszközökön való használat esetén is.

3.4.2 Munkafolyamat szervezés (WFL)

A WFL modul elvárt funkciói alapvetően megfelelnek egy univerzális workflow eszköz funkcióinak azzal a kitételrel, hogy a WFL legyen képes együttműködni az OKP jelen dokumentumban vázolt moduljainak minden jelentős funkciójával.

A WFL biztosítson eszközöket olyan munkafolyamatok előre definiálására, amely folyamatok az elképzelt OKP modell minden szintjén, sőt a szintjei között is működőképesek. Legyen lehetőség olyan munkafolyamatok tervezésére és működtetésére is, amely folyamatok egyes lépései az OKP-n kívül zajlanak. A munkafolyamatok definíciója, illetve felállítása alapuljon a BPMN módszertanokra.

A WFL biztosítson technikailag központosítottan kezelt, de logikailag az OKP adatkezelési szintjeinek megfelelő munkafolyamat-monitoring támogatást annak érdekében, hogy az

aktuálisan elindított vagy automatikusan elindult folyamatok nyomon követhetők és kontrollálhatók legyenek.

A munkafolyamatok hatókörei definiálhatók legyenek legalább a következők szerint:

- **Központi folyamatok**, melyek a rendszer közös elemeire, kiemelten a közös katalógusra épülnek, s csak olyan felhasználók érintettek, akik rendelkeznek a központi adatkezeléshez szükséges jogosultságokkal;
- **A központi szintek és egy könyvtár** szintje között működő folyamatok, amelyek tipikusan olyan esetekben kell, hogy működjenek, amikor a központi szinten megkezdett folyamat befejezése, vagy egy lefutási ága egy adott könyvtár szintjén kell megvalósuljon;
- **Komplex folyamatok**, amikor a folyamat lefutásában több, mint egy könyvtár, valamint központi szintű adatkezelés vagy folyamatlépések kapcsolódnak egymáshoz. Ilyen folyamat például a könyvtárközi kölcsönzés.
- **Egy könyvtáron belül** zajló folyamatok, ahol minden érintett folyamatlépés egy adott könyvtáron belül vagy maximum a könyvtár és egy külső szereplő (lásd később) zajlik.
- **Technikai folyamatok**, melyek informatikai rendszerek és / vagy szolgáltatások között zajlanak. Tipikusan ilyen folyamatok az adatexport / import vagy más köteget, felhasználók bevonása nélkül zajló folyamatok.

A WFL-ben legyen lehetőség esemény-triggererek felállítására. Ezen triggerek köthetők legyenek bizonyos, az OKP moduljaiban zajló adatrögzítésekhez vagy felhasználói akciókhoz, de legyen lehetőség triggerként értelmezni az OKP-n kívül definiált rendszertartalmak (directoryk, fájlok stb.) jelenlétéhez vagy megjelenését is.

Az előre definiált munkafolyamatok és a triggerek kapcsolatát a modulon belül meg lehessen határozni. Egy munkafolyamat lépéseinek eredménye triggerként kell, hogy érvényesüljön a folyamat következő lépése számára. A folyamatdefiníciók során meg kell tudni határozni az elágazási pontok feltételeit, s a rendszertől elvárt ellenőrzés során biztosítani kell, hogy inkonzisztens folyamatdefiníció ne jöhessen létre.

A munkafolyamat-definíciók során legyen meghatározható, hogy egyes folyamatlépések ki, kik vagy mi, mik által zajlanak le. Például egy gyarapítási igény lekezelése során az igény rögzítése triggerelhet egy jóváhagyási folyamatot, amely folyamat esetleg több szereplő (jóváhagyó) által lehetséges, a jóváhagyás akkor jön létre, ha minden szereplő jóváhagyta az igényt. Mivel a folyamatlépések végrehajtói (szereplői) lehetnek programok is, így lehetőség kell legyen olyan folyamatok definiálására, ahol a folyamatlépés szereplője egy meghatározott informatikai program vagy web alapú szolgáltatás.

A munkafolyamatok egyes lépéseinek szereplői két fő csoportba sorolhatók:

- a) Felhasználók, akik valamilyen, a workflow-k számára meghatározott szerepet töltenek

be, a felhasználók típusai nem egyenlők a szerepekkel. Típus alapján a következő felhasználók a következők:

- OKP-szintű könyvtáros felhasználók
- Könyvtárszintű könyvtáros felhasználók
- Más partnerintézményekben azonosított felhasználók
- Nevesített végfelhasználók (olvasók, kutatók stb.)
- Anonim felhasználók (bejelentkezés nélkül a weben a rendszert elérő felhasználók)
- OKP-szintű rendszer adminisztrátorok
- Könyvtárszintű rendszer adminisztrátorok
- OKP-szintű technikai felhasználók (olyan külső programok, amelyek a rendszerhez való hozzáférésüket nevesített felhasználókodon valósítják meg)

b) Felhasználóként nem megjeleníthető technikai szereplők. Ezek a következők lehetnek:

- Az OKP-t futtató lokális szerverkörnyezetben installált és futtatásra előkészített programok
- Webszolgáltatásként meghívható, permanens URL-el elérhető programok
- Webszolgáltatásként linkfeloldón keresztül elérhető programok
- RSS alapú webszolgáltatások

A fenti szereplők a munkafolyamat definíciójában dinamikusan felállíthatók kell, hogy legyenek. A fenti a.) csoportba tartozó szereplők, mint jogosultak a jogosultsági rendszerben is meg kell jelenjenek annak érdekében, hogy a rendszer a munkafolyamat lefutásakor konkrétan meghatározhassa azt a felhasználót, amelyik a folyamatlépésben érintett lesz.

A munkafolyamatok elindíthatók kell, hogy legyenek felhasználói kezdeményezésre is, nemcsak triggererek által. Amennyiben a munkafolyamatot a felhasználó kezdeményezi, úgy létrejön egy speciális szereplő, aki a STARTER (vagy kezdeményező). A STARTER a munkafolyamat definíciója során kitüntetett szereplő kell legyen annak érdekében, hogy azok a lépések, amelyeket minden esetben neki kell végrehajtania, vagy hozzá kell, hogy eljussanak, azonosíthatók legyenek. Például, ha egy gyarapítási igényt egy könyvtáros létrehoz, akkor ő lesz a STARTER, így ha a folyamat lefut és minden jóváhagyás megtörtént, akkor a STARTER kap egy értesítést, hogy jóváhagyták az igényét. Ebből következően a munkafolyamatok lefutása során az egyes logikai szereplők (akik a jogosultságokon keresztül kapcsolódnak) tényleges szereplőként kell, hogy megjelenjenek a rendszerben.

A WFL legyen képes arra, hogy a definíció során bármely lépéshez kötötten értesítéseket küldjön előre logikai szinten meghatározott szereplőknek, amely szereplők valós elérhetőségét a konkrét lefutáskor kell meghatározni, illetve feloldja a rendszer.

Legyen lehetőség arra is, hogy a munkafolyamatok definíciója során lépésként legyen rögzíthető egy másik, már korábban definiált workflow triggerelése.

A rendszer biztosítson workflow szimulációt a definíciós szakaszban annak tesztelésére, hogy a definiált folyamat miként fog lefutni a gyakorlatban.

A konkrét munkafolyamat lefutásokat a rendszernek nemcsak monitoroznia kell, de a logokra épülve riportok és lekérdezések is rendelkezésre kell álljanak, melyek futtatása a definíciókhoz hasonlóan külön jogosultsághoz kötött kell, hogy legyen.

3.4.3 Katalogizálás, hitelesítés, minősítés (CCQ)

A katalogizálási modul legyen képes arra, hogy az adatbázisban - keresést követően - a jogosult felhasználó szabályos bibliográfiai, besorolási (authority) és példányrekordokat hozzon létre, módosítson, másoljon, megjelenítsen, illetve töröljön.

Legyen alkalmas mindenfajta könyvtári (nyomtatott, kéziratos, elektronikus, audiovizuális, kartográfiai, zenei stb.) dokumentumtípus formai és tárgyi feltárására.

A katalogizálási modul minden entitást és bibliográfiai szintet kezeljen.

Ajánlatkérő preferálja az FRBR-LRM-alapon (FRBR Library Reference Model) történő katalogizálást az egyes FRBR-szintek létrehozására alkalmas szerkesztő használatával. A rendszer legyen képes az új katalogizálási szabványok (RDA) és bibliográfiai csereformátumok (pl. BIBFRAME) kezelésére.

A rendszer tegye lehetővé, hogy a CCM modulban definiált katalógusstruktúrák mezőit felhasználva lehessen a katalógusrekordokat létrehozni, módosítani és azoknak megfelelően ellenőrizni stb.

A bibliográfiai, besorolási és példányrekordok bevitelére olyan MARC-szerkesztő álljon rendelkezésre, amely lehetővé teszi a mindenkori aktuális MARC21 mezők és almezők felvitelét, mentését, tárolását - fejlesztői beavatkozás nélkül.

A rendszer alkalmazza a katalogizálás során a WFL modulban felállított munkafolyamatokat és alkalmazza a CAD modulban definiált jogosultsági szabályokat.

Nyújtson közös bibliográfiai és authority-katalogizálási funkciót a résztvevő intézmények számára - igény szerint lehessen a státusok megadásával halmazokat képezni (munkaállapot, részben kész, hiteles stb.).

A könyvtáros számára a rekord mentése után a rendszer "Nem publikus" státusba helyezze a rekordot, s azonnal legyen lehetőség az adatok olvasói nézetben való megtekintésére, előnézet formájában. Ha a tartalom elfogadható, a könyvtáros külön funkcióként helyezhesse "Publikus" állapotba. Ez a funkció vegye figyelembe a kapcsolatokat is. Vagyis, ha egy cikket egy kiadvány részeként kapcsolunk össze, akkor a kapcsolat is csak ellenőrzés után legyen "Publikus"-ra állítható.

A rugalmas metaadatkezelés tegye lehetővé a létrehozó személyét, könyvtárát stb. megkülönböztetni és ezzel is csoportokba rendezni a rekordokat.

Legyen alkalmas eredeti katalogizálásra, másolós katalogizálásra (copy cataloguing), és támogassa a közös katalogizálást.

A rekordok átemelése más adatbázisból, hazai és külföldi katalógusból munkafolyamatba ágyazottan történjen. Támogassa a CCM modulban meghatározott katalogizálási struktúrák közötti adatkonverziós szabályok szerinti adatátvételt.

A rendszer tárolja a tagkönyvtárakból bekerülő rekordok elődrendszerekben létrehozott rekordazonosítóit, és azokat az egyes lekérdezések, adatexport, API-s kapcsolódások stb. alkalmával adja vissza, mert a helyi kapcsolódó szolgáltatásoknak szükségük lehet rá. Ez az elektronikus dokumentumok esetén is követelmény: a korábbi rendszerekből átvett digitális dokumentumok esetében a korábbi rendszerazonosítók (EPA ID, MEK ID, DKA ID) tárolása és feloldása.

Rekordbetöltéskor, duplumrekordok észlelése esetén a könyvtáros választhasson a következő lehetőségek közül:

- az új rekord hozzáadása (a duplumrekord befogadása)
- a betöltés elutasítása (a katalógusban már meglévő rekord változtatás nélküli átvétele a könyvtár katalógusába, azaz a közös rekord használata, származtatása)
- a saját extra adatok (pl. tárgyszavak hozzáírása a már meglévő rekordhoz (ebben az esetben az állítást tevő könyvtár jelzésével / feltüntetésével))

A modul a szabványos kiadvány-azonosítókon (ISBN, ISSN) kívül tegye lehetővé az egyéb bibliográfiai azonosítók (pl. RMK, RMNy, VD16, VD17 stb.) tárolását és feloldását. Ugyancsak szükség van a digitális objektumok azonosítóinak (pl. DOI, HANDLE stb.) kezelésére.

A rendszer támogassa a rekordkapcsolatok kezelését (egyirányú, kölcsönös) úgy, hogy az ellenoldali kapcsolatokat automatikusan létrehozza. Legyen lehetőség meghatározatlan kapcsolatokat is rögzíteni. Legyen lehetőség rekordkapcsolatok kialakítására a részdokumentumot leíró analitikus és a forrásdokumentumot leíró főrekord között akkor is, ha a rekordok forrása eltérő; az analitikus rekordokat ez által lehet a főrekord hozzáférési adataihoz kapcsolni és közvetlenül kérhetővé tenni a különféle dokumentumszolgáltató rendszereken keresztül.

A katalóguson belül egyes bejegyzések között lehetőség legyen N:M fokú kapcsolatok megvalósítására (egy kiadványban megjelent cikk más kiadványban való megjelenés miatt ahhoz is kapcsolható legyen).

Analitikus feldolgozásnál speciális rekordkapcsolatok szükségesek:

a) részdokumentum - forrásdokumentum (időszaki kiadvány esetében nagyszámú, akár több

tízezer kapcsolódó részdokumentum is előfordulhat): kétirányú (kölcsönös) kapcsolat a cikk és forrás között;

b) ismertetett kiadvány – részdokumentum mint ismertetés: kölcsönös kapcsolat a rekordok között

Lehessen több tárgyszórendszert párhuzamosan kezelni, „központi”, "könyvtári" vagy saját tárgyszavakat alkalmazni, és az alkalmazás közben lehessen bővíteni a tárgyszórendszert; tudományterületenként más tárgyszórendszer használni.

A rendszerben legyen lehetőség osztályozási (pl. ETO) jelzetek verziókövető kezelésére.

A rendszer kezelje a példány nélküli rekordokat is (pl. közösadat-rekordok, sorozati főtétel, analitikus tételek).

Legyen lehetőség a rekordok minőség-ellenőrzésére és hitelesítésére:

- a rekordok több szempontú (feldolgozottság foka, nyilvánosság foka stb.) és szintű minősítése (nyilvános, korlátozottan nyilvános, zárt stb.)
- a rekordok minőség-ellenőrzés (revízió) utáni hitelesítése, a Magyar Nemzeti Bibliográfia (MNB) hitelesített rekordjainak védelme: a hitelesített rekordok módosításához külön jogosultság kelljen
- szintaktikai ellenőrzés lehetősége a bibliográfiai rekord mentésénél (formai, szerkezeti); az adott szabvánnyal ellentétes elemek kiszűrése
- konfigurálhatóan ellenőrizze bizonyos mezőkben a nem megengedett karaktereket (TAB, CRLF, stb.), és szűrje ki azokat a rekord mentésénél

Bibliográfiai rekordok törlésére csak megfelelő ellenőrzés után legyen lehetőség (pl. nem tartoznak hozzá példányadatok, nincsenek hozzá kapcsolódó rekordok, nem tartozik hozzá digitális példány stb. - a nem törölhetőség okáról mindig legyen üzenet (NB! az MNB-be tartozó rekordok csak kijelölt, magas jogosultsággal rendelkező OSZK-munkatárs által lehessenek törölhető!). A tagkönyvtárak csak saját rekordjaikat, illetve lelőhelykódjukat és példányaikat törölhessék a katalógusból, ha nincs a katalógustételre vonatkozó más kötöttség.

Rugalmas adatbeviteli felület, katalogizálási űrlap:

- áttekinthető webes katalogizálási felület, több változatban is (pl. mezőneves, MARC-hívójeles)
- igény szerint testre szabható webes felület a metaadatok rögzítéséhez (pl. kötelező és ismételhető mezők, alapértelmezett mezőértékek, kötött és bővíthető listák, beépíthető vagy legalább egy keresőlinkekkel másik ablakban lekérdezhető névterek és szótárak, egy már kitöltött adatlap lemásolásának lehetősége, adott mezőre és rekordokra érvényes tömeges vagy automatikus adatbevitel/törlés/javítás), jogosultságtól függően, naplózással. Emberi vagy rendszerhiba esetén korábbi

állapot(ok) visszaállításának lehetősége.

Legyen lehetőség több rekord egyidejű megnyitására.

Az adatbevitelt rugalmasan segítő eszközök álljanak rendelkezésre (legördülő menük, ha nem túl hosszúak, előre definiálható adatkészleten alapuló autocomplete, kézi adatbevitel helyérzékeny formátumellenőrzésekkel, kifejezés-, almező-, mező- és rekordmásolási lehetőségek stb.) - mind a bibliográfiai, mind a besorolási (authority) rekord létrehozásakor.

Karakterkészlet:

- UTF-8 (Unicode) karakterkészlet
- az ékezetes karakterek tárolása precombined változatban, ha van
- virtuális billentyűzet használata a beviteli eszközön nem rendelkezésre álló karakterek kiválasztására és bevitelére
- a karakterek megjelenítése szinkronban a katalogizálási úrlapon és a nyilvános felületeken (azaz: a két felület között ne legyen különbség a karakterek megjelenítésében)

A rekordok megjelenítése a katalogizálási modulban:

A katalogizáló felületen legyen lehetőség menüből vagy gombról indítva kiválasztani a rekordok megjelenési formáját, akár a szabványok szerinti, akár egyéb formátumokban. A lehetséges formátumválasztást lehessen konfigurálni.

A kapcsolódó rekordok megjelenítésére egyszerre, egy képernyőn, illetve nagy számú kapcsolat esetén számszerűsítve, majd külön megnyitással legyen lehetőség.

Az időszaki kiadványok esetében legyen hierarchia-kezelés a megjelenítésben: folyóirat – évfolyam – szám. Analitikus feltárásnál legyen lehetőség a forrásdokumentum tartalomjegyzékszerű megjelenítésére: a) időszaki kiadvány mint forrásdokumentum → év, évfolyam → részegység → oldalszám; b) monográfia (tanulmánykötet) mint forrásdokumentum → oldalszám.

A megjelenítéskor vegye figyelembe a CAD és CCM modulokban konfigurált és az adatok megjelenítésére vonatkozó alapértelmezett beállításokat (pl. alkalmazott tárgyszórendszer, tezaurusz), de legyen lehetőség a megjelenítéskor dinamikusan módosítani a beállítást a konkrét megjelenítésre.

Gazdagított metaadatok megjelenítése: A szokásos metaadatokon túlmutató, az adott dokumentumhoz hozzárendelhető plusz információk (pl. tartalomjegyzék, impresszum, könyvismertető/kritika, előszó/utószó, szerzői életrajz, borítóképek/képernyőfotók, a visszakeresést segítő nem szabványos kulcsszavak/címkék, további ajánlott művek, kapcsolódó oldalak/dokumentumok linkjei, a származási hely linkje, információs e-mail-cím a művel kapcsolatban).

A digitális objektumoknak az analóg dokumentumot leíró katalógusrekordban lévő URN címe vezessen el a teljes szövegű elektronikus dokumentumhoz.

Besorolási rekordok:

A rendszer tegye lehetővé, hogy a katalogizálás során alkalmazható összes szabvány szerinti (pl. MARC21, Dublin Core stb.) rekord megfelelő mezői mögé az adott könyvtár szerinti tezaurusz keresés konfigurálható legyen.

Legyen lehetőség "háttér" authority rekordok tárolására és ezek külső forrásból történő periodikus frissítésére (pl. Mesh verziók követése).

A rendszer tegye lehetővé authority rekordok helyettesítő törlését oly módon, hogy a logikailag törölt rekord összes kapcsolatába a helyettesítő authority rekordot értelmezze.

A besorolási (authority) rekord létrehozása során a rendszer vegye figyelembe a Névtér-összefüggéseket és támogassa a katalogizálás (a bibliográfiai rekord készítése) közben is (ne csak külön munkafolyamatban) a szerzői adatok létrehozását. A besorolási rekordok létrehozása során a rendszer vizsgálja meg, hogy létezik-e a szerző a katalógusban. Ha nem létezik, akkor a Névtér-illesztésnél (NSL) leírtak szerint vizsgálja meg a szerző létezését a Névtérben. Egyezőség esetén hozza létre a szerzői rekordot és kösse hozzá a Névtér-azonosítót. Amennyiben nincs Névtér-egyezőség, úgy ajánlja fel a szerző aktuális művének kapcsolatára vonatkozóan a Névtérbe való rögzítést az NSL modul segítségével.

Legyenek eszközök arra, hogy a korábban keletkezett authority rekordok könnyen kapcsolhatóak legyenek az új katalogizálás során használt névterekhez. A rekordimport funkció az authority rekordok esetében is működjön. A külső kapcsolati azonosítókat (pl. Névtér) a katalógusban helyezze el.

Példányadatok kezelése:

Legyen lehetőség a példányadatok kezelésénél a „MARC21 Format for holdings data” alkalmazására.

A rendszer a példány- (holding) adatokat tagkönyvtári szinten kezelje: példányrekord létrehozása, módosítása, törlése; a példány átmozgatása más bibliográfiai rekordhoz.

Legyen lehetőség teljes értékű példányrekord létrehozására különböző munkafolyamatok, modulok részeként (katalogizálás, gyarapítás, kölcsönzés).

A példányrekordban az eredeti raktári jelzetek mellett lehessen kezelni az ideiglenes raktári jelzetek (pl. a szabadpolcos elhelyezés jelzeteit) is.

A rendszer biztosítson megfelelő funkciókat (és kapcsolódó adatokat) az állományvédelmi információk rögzítésére, lekérdezésére. Tegye lehetővé ezen adatok felhasználását a Statisztikai modul (STA) lekérdezéseiben.

Adjon lehetőséget a példányrekordban példányspecifikus adatok, megjegyzések tárolására (pl. muzeális dokumentumok specifikus adatai); elektronikus dokumentumok példányadataiban a forgalmazásukhoz szükséges adatok tárolása (jogi, pénzügyi, kölcsönzési politikát stb. meghatározó adatok). A szállító tegyen javaslatot a digitális példányok rendszertechnikai kezelésére, illetve a megfelelő azonosítási megoldások kialakítására.

A rendszer biztosítson funkciókat az időszaki kiadványok állományadatainak részletes tárolására úgy, hogy a tárolt kötetzeti egységek adattartalma konfigurálható legyen.

Támogassa a felhasználói jogosultságok USM modulban megoldott, olyan funkcióra vonatkozó kezelését, amely biztosítja állományadatok hozzáadását az OKP-t általánosan nem használó könyvtárak könyvtárosai számára (a folyóiratok központi katalógusának kezelésével összefüggő igény: önálló úrlapos beviteli felület az állományadatok gonodzására).

3.4.4 Katalógus (CAT)

Az OKP központi eleme a katalógus funkcióit biztosító modul, a könyvtárak közösen épített adatbázisa. A katalógus bibliográfiai, besorolási és példányrekordokból, valamint utalótételekből áll. A rekordok létrehozásával, kezelésével kapcsolatos elvárásokat a Katalógizálás, hitelesítés, minősítés (CCQ) komponens leírása tartalmazza.

A katalógusrekordok a hozzájuk tartozó lelőhelykódok alapján könyvtáranként külön-külön is megjeleníthetők, és az egy lelőhelyhez tartozó rekordhalmazt az adott könyvtár „saját” katalógusaként is felkínálhatja szolgáltatásai között.

A közös katalógus alapelve, hogy az OKP-ba beköltözött könyvtárak a kurrens feldolgozás keretében lehetőleg ne hozzanak létre duplumrekordokat, hanem szükség esetén a már meglévő rekordokat egészítsék ki (pl. saját tárgyszavakkal), és azokhoz fűzzék lelőhelykódjukat és példányadataikat.

Ez az elvárás azonban nem zárja ki a katalógusban a duplumrekordok létét, sőt, bizonyos részalmazában (muzeális könyvtári dokumentumok) egyenesen igény a példányonkénti külön bibliográfiai rekord létrehozásának lehetősége. Ez az elvárás az informatikai rendszertől csak azt kívánja meg, hogy legyen eszköze a duplumrekordok jelzésére, pl. kiemelt, fontos adatelemek hasonlósági vizsgálatával. Az ellenőrzésbe bevonandó adatelemeket a Katalógus-konfiguráció és menedzsment (CCM) komponensben megadottak szerint konfigurálni lehessen. A duplumvizsgálat folyjon a bibliográfiai rekord létrehozása közben, illetve a rekord mentésekor. Duplumgyanú esetén az ellenőrző program küldjön üzenetet a könyvtárosnak, a gyanús rekordot pedig helyezze munkafájlba. A könyvtáros döntésétől függően az önállóan megtartandó rekordot a rendszer helyezze át a munkafájlból a katalógusba.

A katalógusrekordokban elhelyezett, elektronikus dokumentumokra mutató linkek (URL-ek) folyamatos vagy rendszeres ellenőrzésére a rendszer biztosítson eszközt, amely értesítést küld

a beállított illetékes könyvtárosnak, ha a link nem működik, illetve az elektronikus dokumentum a megadott helyen már nem elérhető.

Az OKP katalógusa átveszi a magyarországi könyvtárak eddigi **központi katalógusának** (MOKKA, Magyar Országos Közös Katalógus) szerepét. Az OKP rendszerbe beköltöző könyvtárak, amelyek saját könyvtár-automatizálási rendszerüket (IKR) váltják fel az új generációs könyvtári platformmal, és minden munkafolyamatukat az OKP tagkönyvtáraként végzik, korábbi katalógusaikat, adatbázisaikat „hozzák magukkal”. Azaz gondoskodni kell olyan eszközről, amely segítségével a korábbi IKR-ekben használt formátumról a rekordokat MARC21 formátumra konvertálva betöltjük a közös katalógusba. Ennek a konverziós szoftvernek konfigurálhatónak kell lennie, egyrészt, hogy több bemeneti formátumot (pl. HUNMARC, USMARC, a MARC21 korábbi verziói) tudjon a MARC21 formátum legkorszerűbb változatára átalakítani, másrészt, hogy kezelni tudja az IKR-ekből kihozott adatállományok eltérő sajátosságait is. Minden beköltöző könyvtár korábbi katalógusának konverzióját egyedileg kell megtervezni és végrehajtani.

Az OKP indulásakor az Országos Széchényi Könyvtár és a részét képező, de önálló szervezeti egységként működő és az IKR-ben saját katalógust építő Könyvtártudományi Szakkönyvtár katalógusát és egyéb adatbázisait kell betölteni. Ezek konverzióját nem a rendszer szállítójától várjuk. A szállító feladata a konvertált adatállományok betöltése lesz.

A MOKKA betöltő könyvtárainak korábbi adatállományát az OKP-ba közvetlenül a könyvtárak saját katalógusaiból tervezzük átvenni, s ehhez szükség esetén el kell végezni a formátumok közötti konverziót. A betöltések során az OKP-ba minden rekord bekerülhet, illetve minden könyvtár saját választására van bízva, hogyan kezeli az OKP rekordállományához képest duplumnak mutató rekordjait. A duplumrekordok kezelésére ajánlott módszer hasonló a kurrens katalógizáláskor fentebb vázolt eljárással.

A **muzeális könyvtári dokumentumok** (1851 előtti magyarországi és magyar vonatkozású külföldi dokumentumok, valamint 1701 előtt külföldi dokumentumok) külön nyilvántartását jogszabály (22/2005. NKÖM rendelet) írja elő. Ezt a funkciót is átveszi az OKP, ezért a muzeális dokumentumok jelenlegi nyilvántartó rendszerében lévő rekordokat be kell tölteni. Az OKP-nek biztosítani kell egy olyan katalógizálási felületet, ahol a muzeális dokumentumokat a tulajdonos könyvtárak közvetlenül a közös katalógusban katalógizálhatják. Szükséges biztosítani a rekordfeltöltés lehetőségét is azon könyvtárak számára, amelyek saját katalógusukból töltik fel a vonatkozó rekordokat. Ezeket a lehetőségeket olyan könyvtárak számára kell nyújtani, amelyek nem tagjai az OKP-nek.

A magyar könyvtárak állományában lévő **időszaki kiadványok** leírásainak és állományadatainak központi katalógusban való nyilvántartását szintén jogszabály írja elő (7/1985. MM rendelet). Az Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA) az OKP-ben úgy fog működni, hogy bibliográfiai rekordot kizárólag az Országos Széchényi Könyvtár hozhat létre, illetve az

OSZK dönthet a más könyvtárak katalógusában szereplő időszaki kiadványok rekordjainak betöltéséről. A bibliográfiai rekordokhoz tartozó állományadatokat minden könyvtár maga gondozza, kell tehát egy olyan felület, ahol megfelelő jogosultság alapján olyan könyvtárak is elvégezhetik az adatbevitelt és -karbantartást, amelyek nem tagjai az OKP-nek.

Az OKP keretében kívánjuk megoldani az **időszaki kiadványokban megjelenő cikkek és a tanulmánykötetekben közreadott tanulmányok** feltárását is, ami eddig vegyesen a könyvtárak katalógusaiban, illetve külön adatbázisokban történt. Ennek a feldolgozó munkának egy része könyvtárak és egyéb intézmények együttműködésével, konzorciumi formában folyik. Itt is biztosítani kell megfelelő feldolgozó felületet, amelyet jogosultságok alapján nem OKP-tagkönyvtárak is igénybe vehetnek.

Az OKP közös katalógusának biztosítani kell az Országos Dokumentumellátó Rendszer (ODR) működését, amelynek központi eleme a **könyvtárközi kölcsönzés** támogatása és a tranzakciók nyilvántartása (lásd ILL komponens). Ehhez szükség van a kérő és a szolgáltató könyvtárak nyilvántartására, valamint a könyvtárakban lévő példányok olyan nyilvántartására, amely a katalógusfelületen a példányok aktuális státusát is megmutatja. A könyvtárak nyilvántartását az OKP rendszer számára a Központi adminisztráció (CAD) komponensben leírtak szerint kívánjuk megvalósítani, tehát a CAT és CAD komponensnek együtt kell működni.

A példányadatok nyilvántartását az OKP rendszerben a MARC21 Format for Holding Data formátum szerint oldjuk meg, de a rendszernek azokat a példányadatokat is kezelnie kell, amelyek a bibliográfiai rekord 850 és 852 MARC-mezőjében szerepelnek.

A közös katalógusban kívánalom kiválasztott rekordokból ún. **gyűjtemények, virtuális adatbázisok** építése. A részgyűjteményeket korlátlan számban lehessen létrehozni. A leírások egyszerre több részgyűjteménybe is tartozhatnak. A részgyűjtemények kötődhetnek egy-egy tagkönyvtár állományához, de átívelhetnek a könyvtárakon is. Virtuális adatbázist kívánunk kialakítani a Magyar Nemzeti Bibliográfia, a muzeális könyvtári dokumentumok nyilvántartása, az időszaki kiadványok központi katalógusa, az országos cikksfeldolgozás, az elektronikus könyvtárak stb. számára. Az egyes részgyűjtemények rekordállománya önálló szolgáltatás keretében is legyen megmutatható.

3.4.5 Névtér-illesztés (NSL)

A OKR-projektben a Magyar Nemzeti Névtér az országos könyvtárszakmai rendszer részeként, de nem a könyvtári szolgáltatási platform (OKP) keretében jön létre. Szükség van azonban a két rendszer szoros együttműködésére.

Az OSZK mint a Magyar Nemzeti Bibliográfia elkészítéséért felelős nemzeti közgyűjtemény, érdekelt a névterek létrehozásában és gondozásában. Ún. lokális névtereit a katalogizálás keretében, a katalógust működtető szoftverrel és adatbázisban valósítja meg. Ehhez

hasonlóan, a többi könyvtár is a katalógusa részeként kezeli a névtérbe is beletartozó névelemeket.

Az OKP--ban azt kell megvalósítani, hogy a két rendszer (a Magyar Nemzeti Névtér és az OKP) szabványos protokollokon keresztül léphessen egymással kapcsolatba. Célszerű, ha a Nemzeti Névtér fogadni tudja a könyvtárak ún. besorolási (authority) rekordjait, a könyvtárak által használt formátumokban (pl. MARC21, Dublin Core).

Szükség van a katalógusokban, adatbázisokban már meglévő adatok egyszeri betöltésére a Névtér adatbázisába, majd utána a folyamatos rekordexportra a katalógusból a névtérbe.

A másik feladat annak a munkafolyamatnak a kidolgozása, amellyel a Nemzeti Névtér elemei automatikusan átvehető/betölthető a könyvtári katalógusba (vagy hivatkozathatók), a katalógizáló munka során: A katalógusban nem szereplő szerző besorolási rekordjának létrehozása közben a rendszer vizsgálja meg, hogy létezik-e a szerző a Névtérben. Egyezőség esetén a besorolási rekordba kösse be a szerző névtérbeli azonosítóját. Ha a szerző még nem szerepel a Névtérben, a katalógusban létrehozott besorolási rekordot az aktuális művel való kapcsolattal együtt lehessen a Névtérnek átadni.

A Nemzeti Névtér tartalmát az OKP Discovery funkciójában is el kell érni, mind a rekordok, mind digitális tartalmak keresésénél és megjelenítésénél.

3.4.6 Könyvtárközi kölcsönzés (ILL)

Ez a komponens a könyvtárak közötti kölcsönzés lebonyolítását támogató funkciók halmaza. Feladata, hogy eszközt biztosítson a könyvtárközi kölcsönzés útján megvalósuló országos dokumentumellátó rendszer működtetéséhez. Az ODR rendszer az országos lelőhely-nyilvántartásra támaszkodik, amely két elemből áll: az ODR szolgáltató és kérő könyvtárainak központi nyilvántartása (vö. CAD és LMA komponens), valamint a szolgáltató könyvtárak naprakész, a dokumentumpéldányok mindenkori státusát tükröző példány-nyilvántartása, beleértve a dokumentumok használatára vonatkozó egyedi előírásokat is (vö. CAT komponens). Az ILL szoftverkomponens fő rendeltetése, hogy ellássa a könyvtárközi kölcsönzéssel járó nyilvántartási feladatokat mind a kérő, mind a szolgáltató könyvtárak számára, biztosítsa a könyvtárközi kölcsönzési tranzakciók (eredeti dokumentumok kölcsönzése, ill. másolatszolgáltatás) lépésenkénti nyomon követését, a szolgáltatással kapcsolatos pénzügyi feladatok teljesítését, lehetővé tegye a szolgáltatással kapcsolatos statisztikai adatok lekérdezését és jelentések előállítását. A szolgáltatást ODR-en kívüli könyvtárak is igénybe vehetik, így a kérő könyvtárak között ezeket is nyilván kell tartani.

Az ILL komponens különleges feladata az OSZK speciális feladatainak támogatása, amelyek a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzésben játszott közvetítő szerepéből következnek. Ehhez az OSZK-nak (és néhány további közvetítő könyvtárnak) saját, más könyvtárak számára nem

publikus felületet is ki kell alakítani. A komponensnek kommunikálnia kell bizonyos külföldi, könyvtárközi kölcsönzést szolgáló adatbázisokkal (pl. OCLC, SUBITO).

Az ILL komponens szoros kapcsolatban kell, hogy legyen az LMA, CAD, USM, UAD, PAY, STA, CLC, CIR komponensekkel. Kiváltja a jelenlegi ODR rendszert.

A könyvtárközi kölcsönzéssel (Országos Dokumentumellátó Rendszerrel) kapcsolatos alapvető szabályokat Magyarországon kormányrendelet szabályozza (73/2003. Korm. rendelet). Az ILL szoftverkomponenst úgy kell kialakítani, hogy maradéktalanul megfeleljen e rendelet előírásainak, amelyek lényege, hogy a könyvtárközi kölcsönzés útján megvalósuló dokumentumellátást országos szinten, az országos lelőhely-nyilvántartásra alapozva kell megvalósítani. Ezt a könyvtárak által közösen használt nyilvántartó rendszer segíti, amelynek két fő eleme az ODR-szolgáltató és kérő könyvtárak központi nyilvántartása és a szolgáltató könyvtárak állományának naprakész, a dokumentumpéldányok mindenkori státusát tükröző példány-nyilvántartása, beleértve a dokumentumok használatára vonatkozó egyedi előírásokat is. A könyvtárak központi nyilvántartása a CAD komponens keretében, szolgáltatás-politikájuk leírása az LMA komponens keretében, a példány-nyilvántartás pedig a CAT komponens keretében valósul meg. A könyvtárközi kölcsönzést támogató központi adminisztrációs komponensnek tehát alapvetően ezekre kell épülnie.

A komponenshez megfelelő jogosultságok alakítandók ki a könyvtáros felhasználók számára.

Az ILL könyvtárközi kölcsönzési munkafolyamatot támogató szoftverkomponens rendeltetése, hogy ellássa a kétirányú (kérő és szolgáltató funkciók) könyvtárközi kölcsönzéssel járó nyilvántartási feladatokat: segítse a könyvtárak közötti kölcsönzési tranzakciók lebonyolítását és nyilvántartását, biztosítsa két (vagy akár több) könyvtár között a dokumentumok kölcsönzését, fény- vagy elektronikus másolatok szolgáltatását, valamint a könyvtárközi kölcsönzési kérések közvetítését és ezek teljes adminisztrációját.

A komponens szoros kapcsolatban kell, hogy legyen a már jelzettekén kívül az UAD, PAY, STA, CLC, CIR komponensekkel is.

Alapelvárás, hogy a rendszer legyen felkészült a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítására, a kérések és a dokumentumok küldésére és fogadására. A kérések nyilvántartása, elküldése és fogadása az OKP-n belüli könyvtárak között alapvető szolgáltatás, de a rendszer legyen alkalmas az OKP-n kívüli (email-ben, kérlapon vagy egyéb módon érkező vagy így indított) kérések kezelésére is.

A kérések adminisztrációja: Legyen lehetőség a könyvtárközi kéréseket kategóriákba sorolni (lelőhelykérés, belföldi vagy külföldi dokumentumkérés, másolatkérés; csak másolatban teljesíthető, külföldről nem kéri, lelőhely helyben stb.), illetve más lelőhelyre, szolgáltatási helyre továbbküldeni, továbbá törölni.

A könyvtárközi kölcsönzésben az egyes könyvtárak kölcsönzési politikájában meghatározott

dokumentumtípusok vesznek részt, a könyvtárközi kölcsönzésben való szolgáltatását vagy tiltását minden egyes példányt leíró rekordban jelzik a könyvtárak. Célszerű, ha a könyvtár szolgáltatási politikájára jellemző konkrét példánykezelést a könyvtárközi kérőlap felületén ikonok vagy egyéb grafikus megoldások is jelzik. Szükség van azonban olyan dokumentumtípusok esetében is biztosítani a másolatkérés lehetőségét, amelyeket a könyvtár eredetiben nem kölcsönöz (pl. ilyen az olvasótermi kézikönyvtár, vagy a folyóiratállomány a legtöbb könyvtárban), valamint önálló példányrekorddal általában nem rendelkezik (folyóiratcikk, tanulmánykötetben megjelent tanulmány, könyvrészlet). Az ILL szolgáltató felülete adjon lehetőséget ezeknek a másolatkéreseknak és -szolgáltatásoknak a kezelésére is.

A könyvtárközi kölcsönzési kérés indításához az OKP közös katalógusában szereplő dokumentumok bibliográfiai adatait automatikusan emelje be a könyvtárközi kérőlap megfelelő helyére. Legyen lehetőség olyan dokumentumokra vonatkozó kérések elindítására is, amelyek nem szerepelnek az OKP katalógusában. Ilyen esetben a rendszer ajánljon fel üres, kitöltetlen űrlapot.

A kérőlap legyen konfigurálható, megfelelő mezőkben, illetve előre definiált listákból lehessen kiválasztani a kérés jellemzőit: a teljesítés lehetséges változatait (pl. eredetiben, fénymásolatban, elektronikus másolatban, kinyomtatva stb.), a kéréshez tartozó egyéb beállításokat, jelöléseket (pl. csak az adott kiadás megfelelő, külföldről is kéri vagy nem, árajánlat kérése a teljesítés előtt). A szolgáltató könyvtár jelölhesse a dokumentum szolgáltatására vonatkozó szabályokat, pl. az elküldött eredeti dokumentum hol használható (pl. csak olvasótermi használat van engedélyezve), a másolatban történt szolgáltatás esetében a másolat megtartható vagy visszaküldendő, a használat hosszabbítható vagy nem, nem teljesíthető kérés esetén ennek oka.

A könyvtárközi kérések nyilvántartó rendszerében mind a kérő, mind a szolgáltató könyvtárak nyilvántartására szükség van. A kérő könyvtár adatai a kérőlapon automatikusan jelenjenek meg. Ha a katalógusból olyan dokumentumra indít kérést, amelyhez egyetlen lelőhely tartozik, akkor a lelőhelynek megfelelő könyvtár adatai szintén automatikusan töltődjenek be. Ha a kért dokumentum több lelőhelyet is tartalmaz a katalógus, ezek listája jelenjen meg, hogy a kérő könyvtár kiválaszthassa, melyik szolgáltató könyvtárba kívánja a kérést küldeni. Ha a dokumentumhoz több lelőhely is kapcsolódik, és az elsődlegesen kiválasztott szolgáltató könyvtár nem tudja teljesíteni a kérést, legyen mód a kérést továbbküldeni más lelőhelyre. Legyen lehetőség potenciális szolgáltatóként az OKP-n kívüli könyvtárat is megnevezni.

Minden kérő és szolgáltató könyvtárnak legyen lehetősége kéréseinek és elküldött dokumentumainak nyomon követésére, vagyis szükség van a könyvtárközi kölcsönzési tranzakciók lépésenkénti adminisztrálására és ezek megjelenítésére (pl. a kért és küldött dokumentumok bibliográfiai adatai és helyrajzi száma/raktári jelzete, a lejárat határideje,

lehetőség a könyvtárközi kölcsönzés meghosszabbítására, kölcsönzésben lévő dokumentum esetében előjegyzésre, felszólítók küldésére késedelmes könyvtáraknak, illetve olvasóknak, a visszaküldés regisztrálására és a szolgáltató könyvtár általi elismerésére, a teljesítetlen kérések nyilvántartására). A kéréskövetéshez szükséges státuszjelzések legördülő listából legyenek kiválaszthatók. A folyamatban lévő kérések nyomon követése mellett legyen lehetőség a lezárt könyvtárközi tranzakciók archiválására mind a kérő, mind a szolgáltató könyvtár számára.

Legyenek konfigurálhatók a könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatban szükséges, a partnerkönyvtáraknak és az olvasóknak szóló értesítések.

Az olvasó számára legyen lehetőség, hogy a katalógusban megtalált tételre jelezhesse könyvtárközi kölcsönzési igényét, de álljon rendelkezésére online űrlap a katalógusban nem talált dokumentum iránti igény jelzésére is.

Ha a kérés belföldön nem található dokumentumra vonatkozik, akkor továbbítható legyen a külföldi könyvtárközi kölcsönzést közvetítő néhány magyarországi könyvtárhoz, elsősorban az Országos Széchényi Könyvtárhoz. Az OSZK-nak a külföldre küldött, illetve onnan érkezett kérések nyilvántartására saját, speciális, más könyvtárak számára nem publikus ILL-felület legyen kialakítható.

A könyvtárközi kölcsönzési komponens legyen felkészítve más könyvtári rendszerekkel való kapcsolatteremtésre (pl. SUBITO, OCLC).

A könyvtárközi kölcsönzéssel, illetve másolatszolgáltatással kapcsolatos pénzügyi tranzakciók és számlák nyilvántarthatók legyenek. Az olvasók kölcsönzési nyilvántartásában a számukra nyújtott könyvtárközi kölcsönzési szolgáltatásokkal kapcsolatos költségek is jelenjenek meg. Legyen lehetőség a számlák nyilvántartására, a nyilvántartáshoz szükséges adatok konfigurálhatóságával.

Az ILL komponens nélkülözhetetlen elemei a könyvtáranként lekérdezhető statisztikai adatok, valamint a statisztikai adatok alapján készített jelentések, mivel ezek alapján a szolgáltató könyvtárak az Országos Dokumentumellátó Rendszerben nyújtott szolgáltatásaik után költségvetési támogatásban részesülnek. Ilyen adatok például: adott időszakban indított és fogadott kérések száma, adott időszakban, eredetiben és másolatban kapott, illetve küldött dokumentumok száma, dokumentumtípusok szerint is; belföldről és külföldről eredetiben és másolatban kapott, ill. küldött dokumentumok száma; lelőhelykérések száma összesen és olvasónként; teljesítetlen kérések száma. A statisztikai adatok országos összesítésben is lekérdezhetőek legyenek.

3.4.7 Bibliográfiamenedzsment (BIM)

A BIM komponensnek kettős célja van:

- egyrészt virtuális adatbázis (gyűjtemény) kialakításának lehetősége a katalógusban tematikus bibliográfiai szolgáltatások céljára. Kiemelt cél a Magyar Nemzeti Bibliográfia rendszerébe tartozó rekordokból gyűjtemény létrehozása a katalógusfunkcióktól elkülönítve, azaz a csak az MNB-ben szereplő, példány nélküli rekordok ne jelenjenek meg a katalógusban. Az MNB virtuális adatbázisát önálló honlapon is elérhetővé kívánjuk tenni (ennek kialakítását nem a Szállítótól várjuk);

- bibliográfiakészítő funkció megléte, konfigurálási lehetőségekkel.

A komponens második célja egy olyan szoftvereszköz biztosítása, amellyel a könyvtárak különböző bibliográfiai (nemzeti, helyismereti, szakbibliográfiai stb.) feladataik, valamint tájékoztató szolgálatuk ellátása érdekében

- a bibliográfiai adatbázisban (katalógusban) létrehozott és megjelölt rekordokból bibliográfiai kiadványt tudnak előállítani,

- a bibliográfiai adatbázisban keresés eredményeképpen létrejött találati halmazból strukturált jegyzéket (alkalmi bibliográfiát) képesek készíteni,

- a bibliográfiai kiadvány számára az adatbázisból kihozott rekordokat más forrásból származókkal ki tudják egészíteni akár rekordátvétellel, akár közvetlen adatbevitellel.

A feladat megvalósításához szükséges, hogy a bibliográfiaszerkesztés előkészítéseként a katalogizálás, illetve a keresés során bizonyos műveleteket el lehessen végezni.

A katalogizáláskor igény, hogy az adatbázisban a bibliográfiai szolgáltatáshoz szükséges rekordokat megjelölhessük egy erre dedikált adatmezőben, vagy összegyűjthessük egy e célra (az adott kiadvány vagy szolgáltatás céljára) létrehozott virtuális gyűjteményben. A virtuális gyűjtemények száma ne legyen korlátozva, de a szolgáltatás céljától függően tartalma megőrizhető és folyamatosan bővíthető legyen, vagy az időszakonként megjelenő bibliográfiai kiadványok számára kijelölt rekordok esetében egy-egy „füzet” futása után a gyűjtemény kiüríthető legyen a következő füzet anyaga számára.

A megjelölt vagy gyűjteményben összegyűjtött rekordokat a bibliográfiai szolgáltatás periodicitásának megfelelő időközönként lehessen „kihozni” az adatbázisból, azaz áttölteni a bibliográfiakészítő komponensbe, ahol a szoftver segítségével az előre definiált követelményeknek megfelelő formában lehet feldolgozni és publikálni a rekordokat.

A kereséskor keletkezett találati halmazokat igény esetén szintén lehessen átemelni a bibliográfiakészítő komponensbe, alkalmi bibliográfiák összeállítása céljából.

A bibliográfiakészítő komponens a feldolgozandó rekordhalmazzal képes legyen a következő műveleteket elvégezni:

- a műveletek paraméterezhetősége: a modul legyen képes az állandó kiadványok és szolgáltatások számára készített beállításokat megőrizni, és minden szükséges alkalommal

újra lefuttatni. Az elmentett beállítások szükség esetén módosíthatók legyenek;

- a rekordok rendezése megadott szempont szerint (pl. szakcsoportokba, azon belül betűrendbe rendezés, vagy pusztán betűrendbe rendezés);
- a rendezett rekordok tételszámozása az adott bibliográfiai kiadványnak megfelelő módon;
- a rendezett és tételszámozott rekordok indexelése különböző mezők alapján (név-, cím-, tárgyszó, ISBN/ISSN-index stb.), - az indextételek a tételszámra utalnak, és nem az adatbázis/katalógus rekordazonosítójára;
- a rekordok szabványos megjelenítése előre definiált, illetve konfigurálható formában;
- a szerkesztési műveletek után (szükség esetén azok nélkül is) a rekordok szövegfájlba íratása szövegszerkesztővel kezelhető formában, választható (txt, doc, docx, odt stb.) formátumban;
- a szerkesztési műveletek után az előírt tipográfiai utasítások alapján kiadványok készítése online felületre (html), vagy nyomtatást is lehetővé tevő formátumban (pdf).

Az OSZK kiemelt igénye a bibliográfiakészítő komponenssel kapcsolatban a kurrens Magyar Nemzeti Bibliográfia ágazatai keretében megjelenő online időszaki kiadványok füzeteinek előállítására (MNB-WWW).

A komponens szükséges az OSZK szervezetében, de önálló könyvtárként működő Könyvtártudományi Szakkönyvtár szakbibliográfiai kiadványainak elkészítéséhez is. Ezen időszaki kiadványok egyike önálló, letölthető elektronikus kiadvánnyal, a továbbiak pedig nyomtatott szakfolyóiratok rovataiként jelennek meg.

Az OSZK tájékoztató szolgálata sok megrendelést kap alkalmi bibliográfiák összeállítására, amelyek a témától és a feldolgozandó időszaktól függően nagy terjedelműek is lehetnek, ami megfelelően strukturált és mutatókkal ellátott bibliográfiai termék előállítását kívánja meg, igénytől függően akár nyomtatott, akár elektronikus formában.

A bibliográfiakészítő komponensnek konfigurálható módon az OKP-hez csatlakozó minden könyvtár igényét ki kell elégítenie.

3.4.8 Digitális gyűjtemények kezelése (Digitális tartalomtárak) (DCM)

Az OKP-nak támogatnia kell a digitális objektumok kezelését, azonosítását, az elektronikus és digitális (digitalizált) objektumokból gyűjtemények kialakítását és szolgáltatását. A digitális objektumok kezelése összhangban folyik a hagyományos, analóg könyvtári dokumentumokéval, a munkafolyamatban figyelembe véve az elektronikus és digitális dokumentumok sajátosságait. A modul az OAIS modellre épül. Szoros kapcsolatban van a GTE komponenssel. A digitális objektumokból szükség szerint létrehozott archivális és szolgáltatási példányok tárhelyei a digitális tartalomtárak. A modul funkciói közé tartozik a verziókezelés,

az egyes dokumentumtípusokhoz, részgyűjteményekhez optimális metaadat-szerkezet kialakítása, a metaadatok szabványos formátumokba való konverziója, stabil azonosítók és referenzfeloldó megléte. A digitális könyvtári rendszer gyűjteményeit önálló szolgáltatásként megjeleníteni is szükséges.

3.4.9 Hozzáférés-kezelés (ACC)

A komponens az általános hozzáférés-profilok menedzsmentjét biztosítja, ami lehetővé teszi a katalógus, illetve az analóg és digitális gyűjtemények tartalmának elérését korlátozó szabályok kezelését (létrehozását, módosítását, törlését). Feladata a könyvtári tartalomszolgáltatás innovációjának támogatása (e-kölcsönzés, dokumentumküldés, szerzői jogi oltalom alatt lévő művek jogszerű digitalizálása), valamint a katalógus bejegyzéseken keresztül elérhető objektumokhoz kapcsolódó korlátozások rögzítése és a szabályoknak megfelelő felhasználói hozzáférés biztosítása a könyvtárban, az interneten vagy zárt hálózati rendszeren.

A korlátozási szabályokat az arra jogosult könyvtári munkatársak állíthatják be. A szabályokhoz szükséges adatokat az arra jogosult munkatársak és az adatok megadására jogosultak (pl. kiadók, jogtulajdonosok) adhatják meg.

A korlátozások technikai megoldását DRM módszerekkel kell megoldani.

A hozzáférést korlátozó szabályok alapja lehet:

- jogszabály
  - o 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról - http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV
  - o EU vonatkozó jogszabályai, ajánlásai
- licence, nyilatkozat
  - o Creative Commons (<https://creativecommons.org/>)
  - o Open Access
- magánszemélyek, testületek, intézmények által meghatározott korlátozások
  - o személyiségi jogokhoz kapcsolódó korlátozás
  - o adományi feltételek
  - o intézményi üzletpolitika

A korlátozások típusai

- adatokra vonatkozó korlátozások
  - konfigurálhatóan szabályozható legyen az egyes bibliográfiai adatok láthatósága és szerkeszthetősége a munkatársak és végfelhasználók számára
- időbeli korlátozások
  - a korlátozási idő leteltének figyelése és a korlátozás automatikus módosítása, feloldása (pl. a szerzői jogi időhatár leteltének nyomon követése és a korlátozás automatikus módosítása, a hozzáférési engedélyekre vonatkozó információk naprakészen tartása a szerzői jogi és kereskedelmi hozzáférhetőségre vonatkozó adatok bevitelének és más rendszerekből való lekérdezhetőségének biztosításával, illeszkedve a jogtisztázás európai szinten támogatott folyamatához (138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet az árva mű felhasználásának részletes szabályairól))
  - időalapú dokumentumok esetében a szerzői jog által lehetséges sugárzási időtartam beállítása
- térbeli korlátozás
  - Olyan korlátozás, amelyik az analóg vagy elektronikus dokumentum használatát helyhez köti. Például a nemzeti könyvtár gyűjteményeiben található dokumentumok csak a könyvtár épületén belül használhatók. A digitális objektumok esetében is jellemző, hogy csak egy vagy több épületen belül szolgáltathatók.
- korhatár korlátozás
  - Mivel egyes dokumentumok esetében felmerülhet a korhatárhoz kötött hozzáférés is, a rendszernek biztosítani kell a korhatárra vonatkozó korlátozást legalább figyelmeztető jel és/vagy üzenet formájában
- a szerzői jogokhoz kapcsolódó korlátozás kezelése
  - A komponensnek biztosítani kell, hogy a gyarapítási folyamatban, a feldolgozási folyamatban és ezek lezárulta után is az arra jogosultak rögzíteni tudják a mű szerzői jogi státuszára vonatkozó információkat (szerzői jogvédelem alatt áll (Copyright), árva mű (Orphan work), közkinccs (Public Domain), és/vagy a CC licenceket, illetve az Open Access.
    - Árva művek (Orphan work) azonosítása a jogtisztázási munkafolyamatokba illesztett módon
    - Automatizált adatszere-lehetőség kialakítása szükséges az EUIPO árvamű-nyilvántartásával
    - Szoros illeszkedés kialakítása meghatározott belső és külső komponensekkel

- (pl. ISBN-kezelés) a jogi és hozzáférési adatok naprakészen tartása érdekében
  - A korlátozások kezelésére vonatkozó jogtulajdonosi, jogkezelői dokumentáció kezelésének lehetősége
- technikai korlátozások (A végfelhasználói felhasználásra vonatkozó korlátozások)
  - o Digitális dokumentumok esetében
    - letölthető
    - nyomtatható / nem nyomtatható
    - képernyő kép készíthető-e a dokumentumról
    - csak részlet közölhető a dokumentumból
    - csak csökkentett minőségű kép, esetleg „vízjel”-lel ellátott kép
- példányszintű korlátozás
  - o analóg dokumentum esetében a példányra vonatkozó korlátozás abban az esetben értelmezhető, ha egy kiadás egy vagy több példánya valamilyen okból forgalmi korlátozás alatt áll
  - o digitális dokumentumok esetében biztosítani kell, hogy egy kiadvány annyi példányban lehet használatban az online térben (zárt hálózaton, interneten és letöltött formában), ahányat a jogszabályok, illetve a szerzői jog tulajdonosa engedélyezett.

3.5 Központi technikai szolgáltatások

3.5.1 Szolgáltatásmenedzsment (SMG)

Az OKP rendszerben könyvtárszintű vagy központi szolgáltatások nyilvántartását és konfigurálhatóságát támogató funkciók együttese. Ez a modul biztosítja, hogy elektronikus vagy üzleti szolgáltatásokat lehessen a rendszerhez kapcsolni illetve központilag szabályozni. Biztosítja a kapcsolódó tartalomkezelő, oktatástámogató és referenz rendszerek adminisztrálási lehetőségét is.

Az egyes könyvtárak számára a fejlesztendő rendszer biztosítsa, hogy a reprográfiai (digitális és nyomtatott másolatkészítés) és egyéb megrendelési szolgáltatások (dokumentum előkészítés, előjegyzés) konfigurálhatók legyenek az egyes könyvtárak politikájának megfelelően. Biztosítsa, hogy konfigurálhatók legyenek a reprográfiai szolgáltatások technikai paraméterei (pl. digitális, nyomtatott, minőség, méret, csomagolás, kötés stb.), a fizetés

módjai (pl. bankkártya, készpénz, PayPal stb.), az átadás módja (helyben átvétel, szállítás, online stb.)

Központi szolgáltatásként a Szolgáltatásmenedzsment rendszer biztosítsa, hogy az OKP rendszerhez kapcsolódó szolgáltatások az OKP rendszerből milyen digitális objektumokat és adatokat érhetnek el. Ilyen szolgáltatások a tartalomkezelő rendszerek (CMS - pl. Drupal, WordPress, Joomla stb.), oktatást támogató rendszerek (LMS - pl. Moodle stb.) és a publikálást segítő rendszerek (pl. Open Journal System (OJS), Open Monograph Press stb.).

Az OKR-Projekt kereében megvalósuló tartalomszolgáltatások is a Szolgáltatásmenedzsment modul támogatásával kapcsolódhatnak az OKP rendszerhez. Ezen keresztül történhet csak meg az ún. virtuális kiállítások létrehozása is. A rendszer feladata, hogy az arra jogosult munkatársak által definiált dokumentumhalmazból, igény szerint átszabható sablonok/stíluslapok segítségével webes összeállítások legyenek létrehozhatók utólagos szerkesztési lehetőséggel.

Az OKP rendszernek biztosítani kell, hogy a jelentősebb referenz (hivatkozáskezelő) rendszerekkel (pl. MTMT; EndNote, RefWorks, Zotero stb.) történő együttműködést.

A rendszer konfigurálható módon képes legyen kommunikálni a különböző tanulmányi (felső- és közoktatás), e-learning és e-kormányzati keretrendszerekkel pl. Neptun, Coospace, Modulo stb.

A szolgáltatásmenedzsment modul biztosítson szövegek összehasonlítására alkalmas modult. Legyen lehetőség konfigurálható módon a bibliográfiai tételek adatgazdagítására (Enrichment Catalogue) akár a közösség bevonásával is (crowdsourcing) (pl. borítók, topográfiai adatok térképen való megjelenítése, georeferálás, idővonal, címkézés, tartalomjegyzék szolgáltatás, szövegrögzítés, mintázatfelismerés, kapcsolódó források stb.)

Biztosítani kell, hogy a felhasználó egy találati listából el tudjon indítani különböző szolgáltatásokat (pl. másolatrendelés, olvasótermi előkészítést, küldést, megosztást, megjegyzést stb.) konfigurálható módon.

3.5.2 Központi adminisztráció (CAD)

Ebben a komponensben kerül sor az OKP-ben érintett, illetve az OKP-vel kapcsolatba kerülő könyvtárak regisztrációjára.

A komponens kezelésére központi adminisztrátorokat kell létrehozni, és adataikat, jogosultságaikat kezelni. Kívánatos legalább háromszintű adminisztrátori rendszert létrehozni: központi, könyvtári és helyi (egy könyvtáron belül bizonyos részfeladatokra). A komponensnek kapcsolatban kell lennie a LMA komponenssel. A rendszerben végzett minden művelet,

módosítás naplózva legyen, a naplót a központi adminisztrátorok kezeljék.

A központi adminisztrációs komponens ad lehetőséget az OKP tagkönyvtárainak regisztrálására, adataik felvételére és karbantartására. Egy új könyvtár létrehozásakor automatikusan jöjjön létre hozzá egy könyvtári adminisztrátor is. Kívánatos, hogy a könyvtár felvétele után az adatkarbantartást az adott könyvtár saját adminisztrátora végezhesse.

Ebben a komponensben kell kiosztani a könyvtárkódokat, amelyeket a könyvtárak a közös katalógusban és a könyvtárközi kölcsönzésben (ODR-rendszerben) használnak. A könyvtárkódokat az OSZK kezeli és adja ki az egyes könyvtárak számára. Kell egy külön adminisztrátori státus a könyvtárkódok kezeléséhez.

A komponens nemcsak az OKP tagkönyvtárakat tartja nyilván, hanem az Országos Dokumentumellátó Rendszerben szolgáltató és könyvtárközi kölcsönzést kérő könyvtárak adatait is. Az ODR igényei szerint a könyvtárak adminisztrációja négy szintű kell, hogy legyen (könyvtár – szolgáltatási pont – gyűjtemény – lelőhely), hogy a összetettebb felépítésű könyvtárakat (pl. egyetemi könyvtárak) is megfelelően tükrözze.

Kívánatos, hogy a komponensben elérhető legyen a hazai könyvtárak listája (<http://ki.oszk.hu/magyarorszagi-konyvtarak-adatbazisa>), amelyben keresni, böngészni, a találatokat rendezni is lehessen. A kijelölt könyvtárról lehessen megjeleníteni minden adatot. A könyvtárak helyét lehessen a térképen megjeleníteni, a térképen lehessen a könyvtárakat keresni.

Ez a komponens tegye lehetővé az OKP tagkönyvtárainak, hogy saját arculatukat kialakíthassák. A rendszer szállítója olyan konfigurációs lehetőségeket biztosítson a könyvtári arculati elemek kezelésére, ami programozás nélkül egyedi megjelenést biztosíthat az OKP-hoz csatlakozott könyvtárak számára. Mindemellett a teljes rendszernek legyen egységes arculata.

A komponens tegye lehetővé a többi modul működéséhez szükséges központi paraméterek beállítását és karbantartását (pl. a rendszer biztosítson konfigurációs lehetőséget mind a közös, központi, mind a könyvtári szinten a kereső által alkalmazható szűkítési lehetőségek parametrizálására).

A rendszer tegye lehetővé, hogy az intézményeknek az intézményi szinten nyújtott szolgáltatásokat csoportok (könyvtárcsoportok) szerint is megvalósíthassák mind az adat, mind jogosultság területén.

3.5.3 Katalógus-konfiguráció és menedzsment (CCM)

A CCM komponens azokat a funkciókat fogja össze, amelyek segítségével konfigurálni lehet a Katalógizálás modul (CCQ) beállításait és a közös katalógust (CAT), illetve ezek különböző

megjelenési módjait.

A katalogizálással kapcsolatban elvárjuk, hogy a rendszer könyvtári és levéltári (kézirattári), analóg és elektronikus dokumentumtípusok feldolgozására alkalmas legyen, ehhez többféle szabályzat alkalmazását és többféle adatcsere-formátumot támogasson. Választható módon ajánlja fel a különféle formátumokat (pl. MARC21, Dublin Core, BIBFRAME) katalogizálásra, és a választásnak megfelelő elemkészletet biztosítsa a katalogizáló modul. A könyvtáros felhasználó e választással és egyéb beállításokkal elmenthető sablonokat hozhasson létre a katalogizáláshoz.

A rendszernek legyen eszköze a katalogizálási struktúrák közötti adatkonverzióra, és támogassa a konverziós szabályok szerinti adatátvételt.

E komponensben legyen lehetőség a katalogizáló felület beállítására, a katalogizálási űrlapok kialakítására. A katalogizálási űrlap aktuális felépítése az arra jogosult felhasználó számára szállítói beavatkozás nélkül konfigurálható legyen.

E komponensben kell meghatározni minden olyan lista tartalmát, amelyet a katalogizálás során a rendszer legördülő menüben kínál fel a katalogizáló könyvtáros számára, hogy az a megfelelő értéket kiválaszthassa. Legyen lehetőség a szállítótól függetlenül is ilyen listák készítésére. Itt lehet definiálni az adatbevitelt rugalmasan segítő eszközöket.

E komponensben lehessen meghatározni a katalógusrekordok minősítési és hitelesítési szintjeit, és az itt beállított értékeket legördülő menüben felkínálni a katalogizálási űrlapon. Ugyancsak itt kell konfigurálni a bibliográfiai rekord mentésénél szükséges szintaktikai ellenőrzés elemeit, pl. a nem megengedett karakterek vizsgálatának szabályait.

A rendszer biztosítson eszközt annak a nyilvántartására minden információegység esetén (közös rekordoknál bibliográfiai adat, tárgyszó stb. esetében mezőszinten), hogy az állítást melyik intézmény/könyvtáros tette.

Lehessen nyilvántartani a közös katalógusban alkalmazott tárgyszójegyzékeket, tezauruszokat.

Legyen lehetőség olyan MARC21-en kívüli mezők definiálására, amelyek a bibliográfiai rekordban nem bibliográfiai adatok felvételét teszik lehetővé (pl. bibliográfiai kiadványok számára gyűjtendő rekordokban az illető kiadvány szerkesztéséhez szükséges vezérlő kódok; az időszaki kiadványok analitikus feldolgozásának megszervezéséhez és menedzseléséhez szükséges nyilvántartási adatok). Az ilyen adatmezők definiálása az arra jogosult könyvtáros számára legyen lehetséges.

Szükségesek olyan mezők is, amelyekben egyes dokumentumok (pl. ősnymtatványok, régi könyvek) bibliográfiai adatbázisokban, kézikönyvekben rögzített, és szakirodalomban hivatkozott azonosítóit lehet tárolni és feloldani (pl. RMK, RMNY, VD16, VD17). Ugyanígy szükséges a korábbi rendszerekből átvett digitális dokumentumok esetében a korábbi

rendszerazonosítók tárolása és feloldása (pl. EPA ID, MEK ID, DKA ID).

Legyen lehetőség a rekordok duplumellenőrzésébe bevonandó adatelemek meghatározására, a amelyek alapján a rendszer a rekordok közötti hasonlósági vizsgálatot elvégzi.

Szabadon lehessen definiálni szabványos és igény szerint egyedi megjelenítő formátumokat, a virtuális gyűjtemények számára is. Az előre definiált formátumokon kívül legyen lehetőség az egyedi megjelenítő formátumok definícióinak megőrzésére is.

A rekordok megjelölésével lehessen korlátlan számban részgyűjteményeket, „virtuális” adatbázisokat képezni, és a rekordokat a gyűjteményekre szűkítve keresni, valamint a részgyűjteményeket tematikus szolgáltatások részeként is megjeleníteni (pl. a Magyar Nemzeti Bibliográfia „adatbázisa”, szakbibliográfiák, kiemelt állományrészek katalógusai, a központi katalógusok egyes elemei: muzeális dokumentumok nyilvántartása, Nemzeti Periodika Adatbázis). – A részgyűjtemények listáját, illetve jellemzőik leírását a CCM komponens tartalmazza.

3.6 Technikai szolgáltatások

3.6.1 Általános informatikai elvárások

Az OKP szoftver támogassa a (geo)redundáns módon megvalósuló adattárolást a kezelt tartalmak tekintetében, és a tartalékolt működést, azaz szolgáltatáskiesés esetén a másodlagos site képes legyen rövid időn belül átvenni a funkciókat, és a visszaállítás ne álljon se adatvesztéssel se inkonzisztens állapottal. Az éles szolgáltatást mindenkor egy adott telephelyen futó (elsődleges) OKP installáció biztosítja, míg egy másik telephelyen telepített teljes funkcionalitásra képes hidegtartalék (backup site) szükség esetén, automatikusan vagy manuális beavatkozással.

A rendszer teljesen moduláris felépítésű. Ezáltal több alapvető konfiguráció és azok változtatása lehetséges:

- a rendszerben résztvevő könyvtárak akár az alapmodultól eltérő modult is használhatnak, azaz a rendszerben lehetőség van ugyanazon modul több változatának párhuzamos működésére
- a modulok szabadon kicserélhetőek, fejlesztés során modernebb változatokra való upgrade-jük lehetséges
- a modulok egymással szabványos interfészekon keresztül kommunikálnak, azaz a modul cseréje során a többi modul működése nem sérül
- az egyes modulok programozási nyelv függetlenek, azaz tetszőleges nyelven íródhatnak

A modulok nyelvi megjelenítése (képernyők, nyomtatási képek) szabadon választható a rendelkezésre álló nyelvek közül, installációnként és felhasználónként is. A rendelkezésre álló nyelvek száma szabadon bővíthető, a rendszer segítséget nyújt a fordításokhoz, felhasználói funkciókon keresztül, programozói beavatkozást nem igényel.

A rendszer megvalósítása adatbáziskezelőtől független. A rendszerben tetszőleges adatbázis-kezelő használható, a technikai fejlődés során ennek cseréje lehetséges.

A funkciók tekintetében minden egyes funkcióban (katalógus, jogosultság- és felhasználókezelés, intézményi névterek stb.) több réteget kell megvalósítani:

- közös réteg: a közösen használt szoftveren közös adatokat kezelnek a résztvevők
- központi réteg: intézményenként eltérő szoftveren létrehozott adatokat szinkronizálnak, illetve töltenek le / fel a rendszerek a központi adattárból / ba
- megosztott réteg: intézmények saját rendszerében tárolt adatokat képes az OKP rendszer elérni, anélkül, hogy az adatokat átvénné, aratná, azokat csak megtekintésre / listázásra / megmutatásra használja. Ebben az esetben mind az alkalmazásszoftver, mind az adatok a kapcsolódó intézmény hatáskörében maradnak, nem olvadnak össze az OKP rendszerrel.

Az adatok feldolgozása folyamán a minősítési és hitelesítési szintek alapján férhetnek hozzá a feldolgozók az adatokhoz. Komplex rendszerben képesek a feldolgozandó adatokat a folyamatban előremozdítani, magasabb vagy alacsonyabb minősítési és hitelesítési szintre emelni, feladatokat delegálni, adatokat publikálni stb. A rendszer a teljes spektrumban ennek a logikának a mentén biztosít hozzáférést az adatokhoz.

3.6.2 Megjelenítés, felhasználói felület (UIX)

Az UIX komponens azokat a funkciókat tartalmazza, amelyek a konfigurációs modulok által rögzített paraméterek alapján a felhasználók számára az adott tartalmakat megjelenítik. A rendszer összes funkciója legyen elérhető és kezelhető internetes böngészőn keresztül, biztosítva a leggyakrabban használt böngészőkben az azonos színvonalú megjelenést. A megjelenítő felület igazodjon a különböző (pl. mobil) eszközök és böngészők képességeihez. A felhasználói felület részlegesen vagy teljes egészében legyen más nyelv(ek)re átírható és a felhasználó által bármikor átváltható. A teljes rendszer alapként legyen magyar és angol nyelvű.

A teljes rendszernek legyen egységes arculata, egységes ikonkészlet alkalmazásával. Emellett ez a komponens biztosítsa a könyvtárak számára a saját arculat megjelenítését, programozás/kódolás nélkül, paraméterezéssel. A tagkönyvtárak saját felhasználói felületén legyen lehetőség az intézmény és a logó szerepeltetésére, konfigurálható színsémák, betűk

alkalmazására. A megjelenítő felületen is legyen elérhető virtuális billentyűzet a speciális karakterek bevitelére.

Legyen lehetőség akadálymentes felhasználói felület kialakítására a W3C Accessibility szabvány „AA” szintjének megfelelően, pl. nagy kontrasztú üzemmód a látáskárosultak miatt, hangos sűgő, illetve szövegfelolvasó beépítése, a betűméret állítási, nagyítási lehetősége.

Az egész rendszerben a felhasználói felületekhez legyen rendszeresen frissűlő, környezet-érzékeny sűgő. Legyen lehetőség QR kódok alkalmazására (pl. mobil sűgő, információk megjelenítése, épülettérkép a könnyű barangolás segítésére). Intézményi szintű, tagkönyvtárankénti konfigurálási lehetőséggel push alapú értesítések az eseményekről, hasznos információkról, váratlan problémákról. Legyen lehetőség hírek, kapcsolódó érdekességek állandó megjelenítésére. A felhasználói felületen legyen biztosítva a webes frissűlés vagy frissítési lehetőség.

A funkciókhoz való hozzáférés jogosultság alapján legyen lehetséges, konfigurálható módon (intézményi és azon belül munkafolyamat szinten). A bejelentkezett állapot legyen jól látható a nyitólapon, és a bejelentkezett felhasználó jogosultságai alapján a számára hozzáférhető funkciók jelenjenek meg (vagy kerüljenek aktív státusba). Legyen lehetőség több funkció párhuzamos használatára átjárhatósággal, az egyes funkciók közötti navigáció legyen jól látható. A felhasználói fiókban adott funkció használata közben a többi funkció is legyen látható/elérhető. A felhasználó által beállíthatók legyenek a megjelenítés különböző elemei (egyes funkciók megnyitása új lapon, új ablakban, paraméterezhető eszköztár stb.). Az egyes funkciókon belül elérhető adatok között legyen lehetőség a keresésre és a találatok rendezésére.

Az OKP és a Discovery rendszerben a megjelenítés legyen konfigurálható. Minden dokumentumfajtaára vonatkozóan legyenek megjeleníthetők az adatok, a speciális adatokkal együtt, és minden funkcióban a speciális kezelésnek megfelelően konfigurálhatóan. Különböző rövid és részletes megjelenítési formát lehessen kialakítani a bibliográfiai, authority és a példányadatok számára.

Az OKP rendszer egyes funkcióiban (gyarapítás, katalogizálás, kölcsönzés stb.) a funkciók és feladatok sajátosságainak és adatainak megfelelően konfigurálhatóan és személyre szabhatóan lehessen a megjelenítési formátumokat kialakítani.

A Discovery rendszerben is legyen lehetőség különböző formátumok meghatározására (pl. a találati halmazok megjelenítése különböző formátumokban mezők vagy mezőcsoportok meghatározásával). Az olvasói beállításokban is legyen lehetőség különböző formátumok választására a saját könyvtárba mentés, a nyomtatás, a továbbküldés számára. Az olvasó előre meghatározott formátumok listájából, illetve előre definiált adatelemlistából választhasson. A rendszer tudjon megjeleníteni más adatbázisokból származó indexelt adatokat is szabványos API-n keresztül. Legyen lehetőség a találati lista alapján grafikus megjelenítésre,

adatvizualizációra (pl. diagrammok a találatok százalékos megoszlásáról, az adatok idővonalon való elhelyezése).

A digitális tartalmak megjelenítésénél legyen lehetőség rugalmas megjelenítő oldal(ak) létrehozására, többféle megjelenítő felület kialakítására dokumentumtípusok, illetve részgyűjtemények szerint. Legyenek testre szabható felhasználói felületek: részgyűjteményeként egyedileg kialakítható felületek (külső, funkciók, sűgők, fej- és láblécek).

A digitális objektumok megjelenítése a korlátozási szabályoknak (ACC komponens) megfelelően kell, hogy történjen. A jogvédett művek szolgáltatása a szerzői jogok nyilvántartásában beállított engedélyeknek megfelelően (DRM védelemmel) történjen.

A dokumentumok olvasásához szükséges kliensprogramok elérhetőségét a felületen biztosítani kell. A képként tárolt dokumentumok megjelenítésekor legyenek nagyítási, elforgatási és tükrözési lehetőségek. Képként szkennelt könyvek esetében legyen online könyvolvasó funkció, azaz letöltés nélküli megjelenítés a böngészőben, lapozási, zoomolási és keresési (esetleg könyvjelzőzési) lehetőséggel.

A dokumentumot megjelenítő weboldalt lehessen megosztani a főbb közösségi oldalakon, illetve linkjét e-mailben elküldeni. Legyen lehetőség a találathoz hasonló dokumentumok megjelenítésére, a metaadatok alapján rugalmasan definiálva.

3.6.3 Export/Import, csatolás (EIL)

A komponens tartalma: olyan standard export és import adatcsere-szabványok kezelésére szolgáló funkciók együttese, amelyek lehetővé teszik szabványos kapcsolatok kialakítását más rendszerekkel. Legyen lehetőség a rendszer egyéb kommunikációs paneljeitől eltérő adatmanipulációk végzésére, a dokumentumok bibliográfiai, besorolási és példányadatainak, az elektronikus dokumentumoknak, a felhasználói adatoknak egyenkénti és/vagy csoportos betöltésére, módosítására vagy törlésére. A dokumentumok katalógusadatainak exportja és importja tipikusan MARC21, illetve HUNMARC formátumban, valamint MARCXML környezetben történik. Karakterkódolás UTF8-ra, az API funkciók esetén is. A felhasználói adatokkal kapcsolatban lehetőség szabványos adatcserére és kapcsolódásra külső nyilvántartó rendszerekkel.

A rendszer képes a nyilvános adatait a szemantikus webre publikálni, használva a nemzetközileg elterjedt szabványokat és szótárakat.

A rendszer migrációs feltöltése nem az EIL modulon keresztül kell megvalósuljon, azonban a szállító az általa alkalmazott migrációs eszközt a szállítási terjedelem részeként át kell adja későbbi OKP-s csatlakozások menedzselése érdekében.

3.6.4 Metaadat-konverzió, fel- és letöltő (MDC)

A modul lehetővé teszi a digitális objektumokhoz kapcsolódó metaadatok, illetve a katalógus-bejegyzések rendszerek közötti fel- és letöltését, illetve a formátumok közötti konverzióját. A modul az adatexportra és -importra szabványos adatcsere-protokollokat és -formátumokat használ. A konverzió választhatóan kiterjed a bibliográfiai, authority és példányadatokra, a gyarapítási, folyóirat- és kölcsönzési modul adataira is, beleértve a szükséges karakterkód-konverziót is. Képes a rekordkapcsolatok örökítésére, az eredeti kapcsolatok megőrzésére. A funkciók biztosítják a metaadatok automatikus és manuális kezelését, s akár szűrők segítségével meghatározott objektum-metaadat halmazok letöltését is.

3.6.5 Help Desk (HDS)

Klasszikus help desk funkciókat biztosító modul, amelyben tartalomérzékeny ticketek hozhatók létre és menedzselhetők függetlenül attól, hogy az adott ticket az OKP/OKR egység mely szintjére vonatkozik. Többszintű, naprakész help desk szükséges magyar és angol nyelven. Kell egy segítségkérő rendszer az olvasók és könyvtárak között, a könyvtárosok és a fejlesztők között, valamint egy hibabejelentő és fejlesztésiigény-bejelentő rendszer a könyvtárosok és a fejlesztők között. Az olvasóknak és a könyvtárosoknak szóló sűgő legyen helyzetérzékeny, üzenetküldési lehetőséggel, chat-szolgáltatással egybekötve. A beérkezett kérdések / igények könyvtáron belül és könyvtárak között is delegálhatóak, valamint a kollegák képesek arra, hogy az általuk hozzáférhető munkatárshoz még hozzá nem rendelt feladatokat saját maguk kiválasszanak, és elvégezzenek.

3.7 Tároló szolgáltatások

3.7.1 Elektronikus dokumentumok átmeneti tára (EDS)

Ebben a tárolóban kerülnek elhelyezésre azok a fájlok, amelyek akár a digitalizálás felől, akár a más csatornákon érkeznek be, de a beérkezéssel még nem zárultak le a kapcsolódó munkafolyamatok. A munkafolyamat-nyilvántartással összekapcsolt, gyors elérésű átmeneti tárolók az egyes munkafázisok (pl. érkeztetés, feldolgozás) elvégzése alatt teszik elérhetővé az elektronikus dokumentumot, jogosultsághoz kötve, de akár távoli hozzáféréssel is, minimális kötelező metaadatigénnyel. A folyamat során lehetőség van minősítési és hitelesítési szintek dokumentumokhoz való hozzárendelésre, a feltöltési / betöltési / gépi feldolgozási folyamatok során automatikusan, illetve a munkatársak által is erre megfelelően kialakított eszközökkel és felületekkel. A megfelelő nyilvántartási, feldolgozási, katalógizálási feladatok elvégzése után az objektumok innen a hosszú távú megőrzést biztosító archiv táriba, illetve a szolgáltatási példányok táriba kerülnek.

Az átmeneti tár nem különül el fizikailag az adatbázistól és a tárolási rétegektől, mindössze egy logikai nézete az adatok minősítésének és hitelesítésének komplex folyamatának.

3.7.2 Hosszú távú megőrzés (LTP)

A hosszú távú megőrzés funkcióját megvalósító szoftver is a jelen felhívás körébe tartozik. A funkció megvalósításának eredményeként elvárjuk, hogy az OSZK eleget tudjon tenni a jogszabályokban megfogalmazott hosszú távú megőrzési kötelezettségeinek (140/1997. tv. A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről, 134§ 5.; 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet 8§. (1) 4.). A hosszú távú megőrzéshez szükséges hardver infrastruktúrát az Ajánlatkérő biztosítja.

A hosszú távú megőrzést biztosító rendszer feladata az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményében lévő digitális dokumentumok és adatok hosszú távú fenntartásának biztosítása. Az OKP rendszerben a hosszú távú megőrzés az OSZK feladata, tehát más könyvtár számára ezt a funkciót nem kell megvalósítania a Szállítónak.

A LTP modulban kezelendő digitális objektumtípusok: állókép, mozgókép, szöveg (bináris kódolású [pl. doc, ppt, xls stb.], html, xml, ALTO xml, TEI stb.), hang, 3D és ezek kombinációi. A leggyakrabban használt formátumok: TIFF, JPEG2000, JPG, HTML, XML, PDF, PDF/A, e-pub, VAW, MP3 stb. A webaratás során készült mentések megőrzése is ennek a modulnak a feladata.

Az OKP rendszer szabványos metaadatokat és szabványos (de facto) digitális formátumokat használ. Az OKP rendszerben a digitális objektumok kezelése az OAIS modell (ISO 14721:2003) szerint történik.

A digitális objektumok hosszú távú megőrzéséhez szükséges többszörözést és a tárolást támogató szoftveres megoldás létrehozása a modullal kapcsolatos elvárás. Biztosítani kell a digitális dokumentumok, objektumok azonosíthatóságát, integritását, szoftveres olvashatóságát, struktúrájának sértetlenségét és az objektumokkal kapcsolatos szükséges műveletek végrehajtását (ellenőrzés, migráció, konverzió, tömörítés stb.).

Az LTP modul kezelését csak megfelelő jogosultsággal rendelkező munkatársak és/vagy programok végezhetik. Biztosítani kell az egyes műveletek végrehajtása előtti állapot visszaállíthatóságát, akár több műveletre vonatkozóan is.

A hosszú távú megőrzéshez szükséges metaadatok kezelését is meg kell oldania a szállítónak pl. Preservation Metadata: Implementation Strategies [PREMIS], Metadata Encoding and Transmission Standard [METS]), vagy más de facto sztenderdek alapján. A modulnak biztosítani kell a digitális objektumok történetére vonatkozó metaadatok kezelését is (pl. migráció, konverzió, tömörítés, ellenőrzés stb.)

3.7.3 Sztenderd tárolók és csatolók (SSI)

A komponens lehetővé teszi a kapcsolódást azokhoz a repozitóriumokhoz, amelyek nem az OKP közös tárolóban helyezkednek el, s melyekhez a katalógus-bejegyzésen keresztül távoli, de közvetlen hozzáférést kell biztosítani. Ezért a OKP-nak kommunikálnia kell a repozitóriumi szoftverekkel (pl. Eprints, Dspace, Jadox), biztosítania a metaadatok mozgását a repozitórium és a katalógus között, átadnia a dokumentumok elérési adatait a keresőrendszernek. Együtt kell működnie egyéb rendszerekkel (pl. Open Journal Systems, Magyar Tudományos Művek Tára – MTMT).

3.8 OSZK-specifikus modulok

3.8.1 Dokumentumfogadó rendszer (GTE)

Az Országos Széchényi Könyvtár speciális nemzeti könyvtári funkciója a nemzetközi kiadvány-azonosító számok kezelése (az ISBN/ISMN és az ISSN nemzeti ügynökségek működtetése), valamint az analóg és az elektronikus kötelezpéldányok fogadása és elosztása a jogosult könyvtárak között. A GTE komponens feladata az ezekkel a funkciókkal kapcsolatos tevékenységek támogatása és a nyilvántartások vezetése (kivéve az ISSN nemzeti ügynökség feladatait). A GTE komponens az OKP-nak olyan előtétrendszere, amelyet csak az OSZK használ. Tekintve, hogy az OSZK maga is jogosult kötelezpéldányra, ezért a GTE komponens a gyarapítási modullal (AQU) és a digitális gyűjteménykezelő rendszerrel szoros kapcsolatban álló szoftverelem.

Az OSZK ezen keresztül szeretné megoldani a jövőben az ISBN és ISMN nemzetközi azonosító számok (a kiadói és kiadvány-azonosító számok) kiutalását és nyilvántartását, valamint a beérkező kötelezpéldányok fogadását, nyilvántartásba vételét. A kötelezpéldány-szolgáltatás nyilvántartása hasonló a könyvtári állomány-nyilvántartáshoz („leltárkönyvhöz”), de nem azonos azzal.

Ebbe a folyamatba kívánjuk integrálni az elektronikus kiadványok beadásának folyamatát is, akár kötelezpéldányként, akár a 30/2014-es EMMI rendeletben előírt példányként érkeznek az OSZK-ba.

Az itt leírt folyamatok megelőzik a hagyományos könyvtári gyűjteménykezelést, állománygyarapítást, és nem érintik a többi könyvtárt. Ők mint kiadók, illetve kötelezpéldány-szolgáltatók kerülhetnek kapcsolatba ezzel az előtétrendszerrel.

A folyamat a kiadói regisztrációval kezdődik, ahol a kiadó megadja (később karbantartja) saját adatait, illetve rögzíti készülő kiadványa alapvető bibliográfiai adatait, és ezzel megkéri a kiadvány-azonosító számot. Ehhez kapcsolódik a szerzői jogi nyilvántartás és a hozzáférés-

kezelés egy része: a kiadó nyilatkozatot ad a kiadványa szerzői jogának tulajdonosáról, illetve megadja az elektronikus dokumentumok felhasználására vonatkozó engedélyeket is (pl. hány egyidejű használatot engedélyez a köteleespéldányra jogosult könyvtárak zárt hálózatában kialakítandó nemzeti könyvtári pontokon).

A kiadó által megadott bibliográfiai adatok a kiadvány beérkezésekor ellenőrzésre és kiegészítésre kerülnek, majd az OKP-rendszerbe átemelve képezik az első katalógusrekordot, amelyet az AQU modulban a rendelési tétel céljára is felhasználunk. A komponensnek biztosítani kell a MARC21-kompatibilitást.

A GTE komponens a kiadók nyilvántartására az OKP rendszer keretében létrejövő partneradatbázist használja, amelyet úgy kell kialakítani, hogy a felveendő intézmények egyik lehetséges szerepköre a kiadói szerep legyen. A GTE komponensben a kiadói szerepkörű partnerek adatainak felvételére és megjelenítésére olyan önálló felületet kell kialakítani, hogy csak az ide tartozó adatok és kapcsolattartók legyenek láthatók, beleértve az ügynökség által kiutalt kiadói azonosítót is. A kiadóknak adataik karbantartására, módosítására hozzáférést kell biztosítani. A kiadók között testületek és magánszemélyek is szerepelhetnek, adataik között meg kell különböztetni a nyilvános és nem nyilvános adatokat.

A szoftverkomponens feladata az ISBN és ISMN azonosítók kezelése: a kiadói számtartományok kiutalása, nyilvántartása, a kiadvány-azonosítók előzetes kiutalása, illetve automatikus generálása (meghatározott algoritmus segítségével) webes felületen is, az ISBN-azonosítók 10-ről 13 jegyre alakítása, listák, statisztikák készítése). Mivel az OSZK-nak a nemzetközi ügynökségek számára a magyarországi kiadókról meghatározott időközönként jegyzékeket kell szolgáltatnia, a komponens formátumának kompatibilisnek kell lennie az ONIX (Online Information Exchange) szabvány szerinti formátummal.

A GTE további feladata a köteleespéldányként beérkező analóg és elektronikus (offline és online) kiadványok érkeztetése, az ISBN/ISMN azonosítók ellenőrzése, az azonosítók nélkül megjelent kiadványok adatainak kezelése. A kiadványokról felveendő adatok számára olyan webes felületet kell kialakítani, amelyen keresztül nemcsak a kiadványok regisztrációja történhet meg, hanem a be nem szolgáltatott kiadványok reklamációja, különböző jegyzékek előállítás, valamint a köteleespéldányok szétosztásának rögzítése is. A köteleespéldány-nyilvántartó adatbázis adatait meghatározott időnként (papír-alapú) érkeztető naplóba kell nyomtatni.

Az ellenőrzésen átesett előzetes bibliográfiai rekordokat MARC21 formátumra konvertálva be kell tölteni az OKP-ba, és az OKP-ban keletkezett rekordazonosítót vissza kell küldeni a köteleespéldány-nyilvántartásnak.

A köteleespéldány-nyilvántartó adatbázist fel kell készíteni pénzügyi tranzakciókra (ezek a kiadvány-azonosítók térítéses kiutalásának bevezetése esetén szükségesek), valamint az országos kiadvány-statisztikai számbavételhez szükséges adatok rögzítésére.

Az elektronikus dokumentumok kötelespéldányának beszolgáltatásához webes felületen a beadónak űrlapot kell kitöltenie, amelyen a kiadvány metaadatait megadja. Az egyedi feltöltés mellett lehetővé kell tenni a tömeges beadást is. A feltöltést különböző protokollokon kell biztosítani, pl. FTP, SWORD, SCP. Tömeges feltöltés esetén biztosítani kell, hogy a beadók tömegesen beadják a dokumentumok metaadatait is, különböző, alkalmas formátumokban (MARC, qDC, ONIX, Excel). A feltöltött dokumentumokra automatikus víruskeresést kell biztosítani. Nagyobb méretű feltöltés esetén a rendszernek biztosítania kell a feltöltési csomag sértetlenségének ellenőrzését. A betöltő rendszernek automatikusan le kell olvasnia a dokumentumok technikai metaadatait (pl. fájl típus, méret, időpont), amelyeket csatol a leíró adatokhoz. Beadási csomag érkezése esetén a rendszer küldjön automatikus visszajelzést beadónak, valamint jelzést az e-dokumentumokat kezelők munkakosarába. Amennyiben ellenőrzéskor hiány, hiba merülne fel, vagy valamilyen ok miatt a beadott dokumentum elutasításra kerül, ezt a visszajelzést is biztosítania kell a rendszernek. A rendszer legyen képes fogadni egy dokumentum különböző változatait, formátumait, valamint egyedi dokumentumokat és a hierarchikus szerkezetű (részegységekből álló) időszaki kiadványokat is.

A rendszer fogadja a könyvtárak által digitalizált dokumentumok különböző változatait. Kezelnie kell többféle formátumot (pl. TIFF, JPG, PDF). A beadási csomag méretére és a benne lévő objektumok számára olyan limit állapítandó meg, amely biztosítja nagyméretű, összetett, sok objektumot tartalmazó csomag befogadását is. Ha egy beadási csomag mérete vagy objektumainak száma meghaladja a rendszer által kezelhető értékeket, akkor automatikus visszajelzést kell küldenie a beadónak.

A befogadott, ellenőrzött, jóváhagyott dokumentumokat a Dokumentumfogadó rendszernek tovább kell adnia a digitális gyűjteményt kezelő rendszernek, ahol szükség esetén a szolgáltatási változat elkészül.

A befogadás mellett a rendszernek képesnek kell lennie online elérhető elektronikus dokumentumok letöltésére is, ha a beadó csak egy URL-t, vagy fájlküldő címet vagy egyéb forrást ad meg.

3.8.2 Webaratás (HAR)

A webaratás funkcionális tartalma nem tárgya a jelen beszerzésnek, azonban az eredményeként létrejövő webarchívum elérése illetve kezelése az OKP-ban ugyanúgy meg kell valósuljon mint akár a képek, videók stb.

A webaratás fejlesztési önálló projekt célja, melyet külön valósítunk meg, egy leendő magyar internet archívum (webarchívum) koncepciójának, szervezeti kereteinek és informatikai infrastruktúrájának megteremtése, valamint egy tesztarchívum felállítása.

Ennek az OKR projekten túlmutató webaratás fejlesztési projektnek a végső célja egy olyan rendszer létrehozása, amely az interneten nyilvánosan megjelenő magyar és magyar vonatkozású kulturális örökség hosszú távú megőrzésének feladata mellett kiszolgálja az oktatás, a tudományos kutatás, az állami szervek, az üzleti szféra és az egyes internet-használók igényeit is.

A webarchívum metaadat- és teljes szövegű keresőjének nyilvános szolgáltatása, az archivált weboldalaknak az OSZK-n belül és az OSZK- és NAVA-pontokon, dedikált gépeken való szolgáltatása úgy kell kapcsolódjon az OKP-hoz, mint bármely más digitális objektum tár. Az OKP katalógus kezelése során lehetőséget kell biztosítani a webarchívumban elhelyezett HTML alapú digitális objektumok metaadatokkal való ellátására (katalogizálására) illetve az MDC modul segítségével metaadatoknak a katalógusba való átvételére, s ezen metaadatok segítségével a DRY modul keresései ki kell terjedjenek a webarchívumra is. A teljes szövegű visszakeresés speciális szoftveren való futtatása, és a találatok átadása az adatok webarchívumban való tárolásának megtartásával elégséges, elfogadható megoldás.

A webarchívum szervesen kapcsolódik a jogkezelő modulhoz (RTH), a rendszerben nyilvántartott jogosultságok alapján biztosítva a hozzáférést a tartalmakhoz. A jogosultságok egy részének a karbantartása a webarchívumban történik, ez kapcsolódik a jogkezelő modulhoz. Képes kell legyen a késleltetett - az archivált tartalmak korához kapcsolódó - hozzáférések szabályozására.

Az archivált nagy méretű file-ok biztonságos raktározását, azok olvashatóságát hosszú távon a hosszú távú megőrzési rendszerrel (ARC) való integrált kapcsolódása révén oldja meg.